

**Analýza vývoje úspor a zadluženosti
českých domácností
v komparaci s původními členskými zeměmi EU**

Veronika Krejčí

Bakalářská práce
2008

 Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta managementu a ekonomiky

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta managementu a ekonomiky
Ústav financí a účetnictví
akademický rok: 2007/2008

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE (PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: Veronika KREJČÍ
Studijní program: B 6208 Ekonomika a management
Studijní obor: Management a ekonomika

Téma práce: Analýza vývoje úspor a zadluženosti českých domácností v komparaci s původními členskými zeměmi EU

Zásady pro vypracování:

Úvod

I. Teoretická část

- Proveďte průzkum literárních pramenů a zpracujte teoretické a metodické poznatky týkající se bankovních produktů pro retailovou klientelu.

II. Praktická část

- Analyzujte vývoj a strukturu úspor a zadluženosti českých domácností.
- Zhodnoťte vývoj a strukturu úspor a zadluženosti českých domácností a porovnejte je se stavem úspor a zadluženosti domácností v původních členských zemích EU.

Závěr

Rozsah práce: cca 40 stran
Rozsah příloh:
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

- [1] DVORÁK, P. Bankovníctví pro bankéře a klienty. 3. vydání. Praha: Linde Praha, a. s., 2005. 681 s. ISBN 80-7201-515-X.
[2] KRÁL, M. Bankovníctví I. 5. vydání. Zlín : UTB, 2006. ISBN 80-7318-442-7.
[3] POLOUČEK, S. a kol. Bankovníctví. Praha: C. H. Beck, 2006. 716 s. ISBN 80-7179-462-7.
[4] REVENDA, Z. a kol. Peněžní ekonomie a bankovníctví. 3. vydání. Praha: Management Press, 2002. 620 s. ISBN 80-7261-031-7.
[5] Český statistický úřad [online]. 2006. [6] Česká národní banka [online]. 2002.

Vedoucí bakalářské práce: Ing. Blanka Kameníková
Ústav financí a účetnictví
Datum zadání bakalářské práce: 21. března 2008
Termín odevzdání bakalářské práce: 23. května 2008

Ve Zlíně dne 21. března 2008

doc. Dr. Ing. Drahomíra Pavelková
děkan

doc. Dr. Ing. Drahomíra Pavelková
ředitel ústavu

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce se zabývá vývojem úspor a zadlužení domácností v České republice. Teoretická část je věnována popisu bankovních i nebankovních institucí a vysvětlení podstaty spořicíh a úvěrových produktů. Praktická část analyzuje vývoj a strukturu úspor a dluhů domácností od roku 2001 do současnosti. Zkoumá příčiny a možná rizika související s růstem zadluženosti domácností. Vývoj úspor a zadlužení domácností v České republice je srovnán se stavem v původních členských zemích Evropské unie.

Klíčová slova: domácnosti, úspory, dluhy, úvěry, zadlužení domácností

ABSTRACT

This bachelor work deals with the savings and indebtedness of the households in the Czech Republic. The theoretical part contains general description of the most common savings and credit products and the subjects offering these products. The analysis presents trends in savings and debts of the czech households from 2001 to present day. The reasons and eventual risks of the households indebtedness are examined in this work. Trends in savings and indebtedness of the czech households are compared with the situation in the primary member countries of the European Union.

Keywords: households, savings, debts, credits, households indebtedness

Poděkování

Touto cestou děkuji Ing. Blance Kameníkové za odborné vedení práce, cenné připomínky, ochotu a čas, který mi věnovala při tvorbě této bakalářské práce.

OBSAH

ÚVOD	8
I TEORETICKÁ ČÁST	9
1 BANKY A OSTATNÍ NEBANKOVNÍ SPOLEČNOSTI	10
1.1 BANKY	10
1.1.1 Bilance banky	11
1.1.1.1 Pasiva banky	11
1.1.1.2 Aktiva banky	12
1.1.2 Bankovní obchody	12
1.1.2.1 Pasivní bankovní obchody	12
1.1.2.2 Aktivní bankovní obchody.....	13
1.1.2.3 Neutrální bankovní obchody.....	13
1.1.3 Druhy bank.....	13
1.1.3.1 Stavební spořitelny	13
1.1.3.2 Hypoteční banky	14
1.1.3.3 Spotřební a úvěrová družstva.....	14
1.2 NEBANKOVNÍ SPOLEČNOSTI	15
1.2.1 Leasingové společnosti	15
1.2.2 Ostatní finanční společnosti	16
2 DOMÁCNOSTI	17
3 ÚSPORY	18
3.1 TERMÍNOVANÉ VKLADY	18
3.2 SPOŘICÍ ÚČTY	18
3.3 PODÍLOVÉ FONDY	19
3.4 INVESTICE DO CENNÝCH PAPÍRŮ	19
3.5 STAVEBNÍ SPOŘENÍ.....	20
3.6 ŽIVOTNÍ POJIŠTĚNÍ	20
3.7 PENZIJNÍ PŘIPOJIŠTĚNÍ.....	20
4 ZADLUŽENOST	21
4.1 BANKOVNÍ ÚVĚRY	21
4.1.1 Hypoteční úvěry	21
4.1.2 Úvěry ze stavebního spoření	23
4.1.3 Spotřebitelské úvěry.....	23
4.1.4 Kontokorentní úvěry	24
4.1.5 Kreditní karty	24
4.2 NEBANKOVNÍ ÚVĚRY.....	25
4.2.1 Spotřebitelské úvěry.....	25
4.2.2 Splátkový prodej	25
4.2.3 Leasing	25
4.2.4 Nákupní úvěrové karty	25
5 KONSOLIDACE PŮJČEK	27

6	INSOLVENČNÍ ZÁKON	28
7	EXEKUČNÍ ŘÍZENÍ	29
8	ČLENSKÉ STÁTY EVROPSKÉ UNIE.....	30
II	PRAKTICKÁ ČÁST.....	31
9	VÝVOJ ÚSPOR DOMÁCNOSTÍ V ČR.....	32
9.1	VÝVOJ NEJBĚŽNĚJŠÍCH FOREM ÚSPOR DOMÁCNOSTÍ.....	32
9.1.1	Termínované vklady a spořicí účty	32
9.1.2	Netermínované vklady	33
9.1.3	Podílové fondy	33
9.1.4	Investice do cenných papírů.....	34
9.1.5	Stavební spoření	35
9.1.6	Životní pojištění	35
9.1.7	Penzijní přípojištění	36
10	STRUKTURA CELKOVÝCH ÚSPOR DOMÁCNOSTÍ.....	37
11	VÝVOJ ZADLUŽENOSTI DOMÁCNOSTÍ V ČR.....	39
11.1	VÝVOJ BANKOVNÍCH ÚVĚRŮ DOMÁCNOSTÍ	39
11.1.1	Hypoteční úvěry	39
11.1.2	Úvěry ze stavebního spoření	40
11.1.3	Spotřebitelské úvěry.....	40
11.1.4	Ostatní půjčky	40
11.2	VÝVOJ NEBANKOVNÍCH ÚVĚRŮ DOMÁCNOSTÍ	41
11.2.1	Spotřebitelské úvěry a splátkový prodej	42
11.2.2	Leasing	42
12	STRUKTURA CELKOVÉ ZADLUŽENOSTI DOMÁCNOSTÍ	43
12.1	DŮVODY RŮSTU ZADLUŽENOSTI DOMÁCNOSTÍ.....	46
12.2	RIZIKA SOUVISEJÍCÍ S RŮSTEM ZADLUŽENOSTI DOMÁCNOSTÍ	47
12.3	OPTIMÁLNÍ MÍRA ZADLUŽENÍ DOMÁCNOSTÍ	48
13	SCHOPNOST DOMÁCNOSTÍ SPLÁCET SVÉ ZÁVAZKY	49
13.1	KONSOLIDACE PŮJČEK	49
13.2	INSOLVENČNÍ ZÁKON	50
13.3	EXEKUČNÍ ŘÍZENÍ	51
14	SROVNÁNÍ S PŮVODNÍMI ČLENSKÝMI STÁTY EU.....	52
14.1	SROVNÁNÍ ÚSPOR DOMÁCNOSTÍ	52
14.2	SROVNÁNÍ ZADLUŽENÍ DOMÁCNOSTÍ	54
	ZÁVĚR.....	56
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	58
	SEZNAM OBRÁZKŮ A GRAFŮ	61
	SEZNAM TABULEK.....	62
	SEZNAM PŘÍLOH.....	63

ÚVOD

Cílem mé bakalářské práce je analyzovat situaci českých domácností v oblasti úspor a zadlužení za období let 2001 až 2007. Zejména rostoucí zadlužování domácností je fenoménem posledních několika let. Široce se mu věnují média, píše se články o alarmující výši dluhů našich domácností. Domácnosti, na které je zaměřena má práce, jsou důležitými ekonomickými subjekty, nejen jako nositelé výrobního faktoru práce, ale jako střadatelé, spotřebitelé a stále důležitější klienti bank. Každý z nás má osobní zkušenost s úvěry nebo minimálně zná někoho takového ze svého okolí. Hlavní věcí je, brát si úvěr s rozmyslem. Udělat si dopředu podrobnou kalkulaci svých budoucích příjmů, která ukáže, jestli vůbec budu schopen své závazky splácet. Zejména u dlouhodobých úvěrů je třeba počítat i s variantou možného výpadku příjmů. Důležitý je vždy účel úvěru, aby užitná hodnota pořizované věci byla delší než doba splácení úvěru. Prostřednictvím své bakalářské práce se snažím nalézt odpovědi na otázky, jak se změnil postoj českých domácností k úsporám a zadlužování. Jaké jsou příčiny dynamického růstu zadlužení domácností v posledních letech. Zda může v této souvislosti dojít k ohrožení bankovního sektoru případně ovlivnění celé ekonomiky našeho státu. Nastíním budoucí předpokládaný vývoj v oblasti úspor a zadlužení českých domácností.

První část mé práce se zaměřena na definici institutu banky, jejích aktivit, specializovaných typů bank a charakteristiku nebankovních finančních institucí působících na našem trhu. Vysvětlení podstaty nejběžnějších forem úspor, nejoblíbenějších druhů úvěrů domácností a termínů s touto problematikou souvisejících.

V analytické části se soustředuji na jednotlivé formy uložení úspor i druhy úvěrů čerpaných domácnostmi a jejich vývoj mezi lety 2001 až 2007. Srovnávám strukturu a podíly na celkových úsporách respektive celkových dlužích domácností v závislosti na jejich proměně za sledované období. Kapitola o zadluženosti domácností je rozdělena podle toho, zda jsou úvěry domácnostem poskytovány ze strany bank nebo ostatních finančních institucí. Věnuji se důvodům, které stojí za dynamickým růstem zadluženosti domácností posledních let. Hledání míry optimální zadluženosti domácností a řešení situace, kdy se domácnosti dostanou do potíží se splácením svých závazků. V závěrečné kapitole porovnávám současný vývoj v oblasti úspor a zadluženosti českých domácností se stavem v původních členských zemích Evropské unie.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 BANKY A OSTATNÍ NEBANKOVNÍ SPOLEČNOSTI

V České republice působí kromě klasických bankovních institucí i řada jiných finančních společností, které poskytují finanční produkty nejen pro retailovou klientelu.

1.1 Banky

Základní přístup k vymezení banky vychází z její ekonomické podstaty, to znamená ekonomických funkcí, které banka plní. Pro výchozí vymezení banky budeme vycházet z pojetí univerzální banky, pro kterou je typická možnost provádět veškeré bankovní činnosti. Z národohospodářského hlediska je možné za základní funkci bank považovat v nejširším slova smyslu chápané zprostředkovávání pohybu peněžního kapitálu mezi různými subjekty v ekonomice. Takto pojatou základní funkci bank můžeme dále desagregovat a vymežit čtyři dílčí funkce:

- finanční zprostředkování v užším pojetí, to znamená získávání volného kapitálu od věřitelů a jeho poskytování dlužníkům,
- emise bezhotovostních peněz,
- zprostředkování platebního a zúčtovacího styku,
- zprostředkování finančního investování na peněžním a kapitálovém trhu.

Z pohledu podnikohospodářského jsou banky podniky, které provádějí bankovní obchody neboli jejich výstupem jsou služby označované jako bankovní produkty. [1]

Právní podstata banky je vymezena v zákoně č. 21/1992 Sb., o bankách, který stanovuje, že banky musí splňovat tyto základní podmínky:

- právnická osoba se sídlem v České republice založená jako akciová společnost,
- která přijímají vklady od veřejnosti,
- poskytuje úvěry,
- a k výkonu těchto činností má bankovní licenci, kterou uděluje ČNB.

Ke konci roku 2007 působilo v České republice podle údajů ČNB celkem 37 bank, z toho 6 bank bylo bankami s rozhodující českou účastí.

Bankovníctví je jedním z nejvíce regulovaných odvětví ekonomiky mj. proto, že využívá v širokém rozsahu cizí (půjčené) zdroje. Jedná se především o depozita, a není proto náhodou, že i regulace a dohled nad bankami jsou orientovány právě k depozitům: požadovány jsou povinné minimální rezervy, pojištění depozit, pravidla jsou stanovena pro vedení účtů klientů v bankách, používána je regulace úrokových sazeb či je uděleno administrativní povolení k přijímání depozit. [4]

1.1.1 Bilance banky

Bilance banky podává základní informaci o obsahu, rozsahu a do jisté míry i o kvalitě činnosti banky. Bilance banky (rozvaha) zahrnuje pasiva a aktiva banky, která musí být vyrovnaná.

1.1.1.1 Pasiva banky

Pasiva (liabilities) bank jsou tvořena především cizími zdroji, mezi nimiž mají ve většině zemí i v jednotlivých bankách rozhodující úlohu depozita (vklady klientů). Depozita jsou zdroje, které do banky vložili věřitelé, tedy prostředky, které jí půjčili. Mezi cizími zdroji bank mají nemalý význam také nedepozitní závazky. Dále jsou součástí pasiv banky vlastní zdroje, tj. především její základní kapitál, který je vkladem akcionářů (vlastníků). Pasiva jsou bankami používána k financování aktivních obchodů, především k poskytování úvěrů. [4]

Depozita jsou v podstatě nepřímým cenným papírem, vydávaným bankou (zprostředkovatelem). Je možno je členit z celé řady hledisek. Daleko nejrozšířenější je klasifikace z hlediska doby splatnosti na depozita na požádání (demand deposits) čili na viděnou (sight deposits), depozita termínovaná (time deposits) a depozita s výpovědní lhůtou (savings deposits). Depozita uložená u finančních institucí jsou převážně krátkodobá a vysoce likvidní, je vlastně možno je kdykoliv vypovědět bez obav z velkých ztrát. Úvěry poskytované finančními institucemi jsou naopak z větší části dlouhodobé s omezenou likviditou. Je tomu také tak v České republice. I když je míra úspor v České republice relativně vysoká, trvale rostoucí trend vykazují vklady krátkodobé a tvoří také rozhodující podíl všech vkladů.

Závazky vůči klientům, resp. depozita, jsou rozhodující částí pasiv banky. Jak je zřejmé ze struktury pasiv bankovního sektoru v České republice, ke konci roku 2005 činily závazky

bank vůči klientům 64,97% pasiv a zhruba polovina z nich byly závazky splatné na požádání. Ve světě relativní význam depozit na požádání jako finančního zdroje pro banky klesá, v České republice ale můžeme pozorovat opačnou tendenci. Absolutní růst depozit na požádání ve světě je velice mírný a banky za něj vděčí především novým formám vkladů, které klientům nabízejí. Tento trend odráží snahu hospodářských subjektů ponechat na účtech, které nejsou úročeny, co nejméně prostředků. Přesto jsou depozita na požádání důležitým zdrojem financování aktivních obchodů bank. [4]

1.1.1.2 Aktiva banky

Aktiva bank je možno členit z celé řady hledisek. Portfolio aktiv, obdobně jako portfolio pasiv, se banky snaží mít vysoce rentabilní, stejně jako se zaměřují při jeho tvorbě na minimalizaci všech druhů rizik. Významným rysem portfolia aktiv bank je jeho celková likvidita i likvidita jeho jednotlivých částí. Všechny požadavky na charakter a strukturu aktiv bank je třeba sladit, najít kompromis a z tohoto hlediska je také nezbytné posuzovat případnou klasifikaci portfolia aktiv bank. Daleko nejrozšířenější je klasifikace podle likvidity; v takovém případě jsou aktiva obvykle členěna na aktiva primární, aktiva sekundární, úvěry a investice. [4]

1.1.2 Bankovní obchody

Podstata činnosti bank spočívá v zajištění plynulého pohybu peněz a kapitálu. Širokou škálu jednotlivých bankovních produktů nejčastěji dělíme podle toho, jak se odrážejí v bilanci banky a vztahu banky ke klientům na pasivní, aktivní a neutrální bankovní obchody.

1.1.2.1 Pasivní bankovní obchody

Pasivní obchody představují transakce, při kterých komerční banka přijímá v různých formách dočasně volné prostředky od různých subjektů v ekonomice – nakupuje různé druhy vkladů, depozit apod. Smyslem těchto obchodů je získání kapitálu k uskutečňování aktivních obchodů. Banka se stává dlužníkem a svým věřitelům platí úrok. [2]

1.1.2.2 Aktivní bankovní obchody

Aktivní obchody představují v obecné podobě půjčování peněz (poskytnutí úvěru ale i investice do cenných papírů). Tyto obchody jsou závislé na tvorbě zdrojů, tj. úzce souvisejí s pasivními obchody. Banka může půjčit pouze tolik prostředků, kolik získá. Poskytování úvěru v nejrůznějších formách je hlavní formou podnikání s peněžními prostředky a zároveň přináší bankám značná rizika. Strukturu aktiv proto banky volí i s ohledem na ziskovost a likviditu. V aktivních obchodech se banka stává věřitelem a účtuje svým dlužníkům úrok. [2]

1.1.2.3 Neutrální bankovní obchody

Neutrální (zprostředkovatelské) obchody představují mimobilanční operace. Při těchto obchodech nevznikají dlužnické vztahy a neodrážejí se v bilanci; banky nezískávají ani neumísťují kapitál. Zisk je u neutrálních obchodů tvořen jednak kursovými rozdíly (obchody s valutami, devizami, drahými kovy), jednak různými poplatky (buď jako procentní podíl z obchodu nebo pevně stanovená částka). [2]

1.1.3 Druhy bank

Český bankovní systém lze označit jako dvoustupňový systém univerzálního bankovníctví se specializovaným druhem bank – stavebními spořitelny, hypotečními bankami a některými dalšími specializovanými bankami, který je dále doplněn spořitelny a úvěrovými družstvy. [1]

Specializované obchodní banky disponují omezenou bankovní licencí od ČNB a zaměřují se na určité vybrané bankovní produkty, které poskytují v náležitě kvalitě, obvykle rychleji a někdy i levněji než ostatní bankovní instituce. [6]

1.1.3.1 Stavební spořitelny

Stavební spořitelny obohatily bankovní systém v České republice od roku 1993. Bylo to umožněno přijetím zákona o stavebním spoření¹, který nabyl účinnosti od 1. dubna 1993.

¹ Zákon č. 96/1993 Sb., o stavebním spoření a státní podpoře stavebního spoření.

Důvodem pro zavedení stavebních spořitelen do našeho bankovního systému byla snaha využít tohoto v zahraničí osvědčeného nástroje k podpoře financování bydlení.

Stavební spořitelny jsou bankami podle zákona o bankách a vztahuje se na ně stejný režim jako na univerzální banky, navíc ovšem podléhají speciálnímu zákonu o stavebním spoření, který stanovuje pro stavební spořitelny v některých směrech odlišný režim od univerzálních bank zejména co se týče rizikovosti aktiv, které smějí stavební spořitelny nabývat.

Stavební spořitelny jsou tedy specializované banky, které smějí podle zákona provádět pouze stavební spoření (popř. některé další činnosti vymezené tímto zákonem). Neboli poskytování stavebního spoření je u nás ze zákona institucionálně odděleno do samostatných specializovaných bank a univerzální banky nemohou samy tento produkt nabízet. [1]

V České republice působí 5 stavebních spořitel.

1.1.3.2 Hypoteční banky

Model českého hypotečního bankovníctví není na rozdíl od stavebních spořitel založen na institucionálně samostatných hypotečních bankách, ale pouze na specializaci produktové. To znamená, že jsou stanovena zvláštní pravidla pro hypoteční produkty a ty musí být stanoveným způsobem odděleny od ostatních produktů univerzálních bank. Nevylučuje to tedy možnost, že může existovat banka, která se „dobrovolně“ specializuje na oblast hypotečního bankovníctví. [1]

V české bankovní praxi začaly banky ve větší míře poskytovat hypoteční úvěry až po roce 1995, kdy vstoupila v platnost legislativní úprava hypotečního bankovníctví². Základ hypotečního bankovníctví je položen v zákoně o dluhopisech³, a to z toho důvodu, že vychází primárně z úpravy hypotečních zástavních listů a nikoliv hypotečních úvěrů. [1]

1.1.3.3 Spotřební a úvěrová družstva

Spotřební a úvěrová družstva jsou relativně nejmladším subjektem naší bankovní soustavy. Jejich vznik byl umožněn zákonem č. 87/1995 Sb., „o spořitelních a úvěrních družstvech a

² Zákon č. 84/1995 Sb., novela zákona o dluhopisech a novely některých dalších předpisů

³ Zákon č. 190/2004 Sb., o dluhopisech

některých dalších opatřeních s tím souvisejících. Zákon vymezil základní produkty a služby, které mohou družstva poskytovat, a jejich rozsah. Podle uvedeného zákona může družstvo založit nejméně 30 občanů a minimální zapisované jmění musí činit 500 000 Kč. Toto základní jmění je tvořeno souhrnem členských podílů členů družstva. Na rozdíl od ostatních družstev mohou být členy spořitelních a úvěrních družstev pouze fyzické osoby. Zákon výslovně uvádí, že tato družstva nejsou bankami a mohou přijímat vklady a poskytovat úvěry pouze svým členům.

V současné době působí v České republice celkem 20 těchto subjektů. Jejich význam a postavení v oblasti finančních institucí je více méně okrajový. [6]

1.2 Nebankovní společnosti

Vedle bankovních institucí působí na našem trhu i řada jiných nebankovních společností, jejichž podstatou je nabízení finančních produktů.

1.2.1 Leasingové společnosti

Tyto mají svůj původ v USA, kde v roce 1952 byla založena první leasingová společnost. Jejich podstata je v středně nebo dlouhodobém pronájmu investičního prostředku nebo zboží dlouhodobé spotřeby, přičemž pro financování tohoto pronájmu se využívá bankovní úvěr. Z důvodu snadnějšího vymáhání případných dluhů od leasingových společností od konce 60. let banky samy zakládají své vlastní leasingové společnosti ve formě dceřiných společností. Takto založené společnosti prakticky nemají problémy s financováním jakéhokoliv investičního zařízení. [3]

Česká legislativa leasing konkrétně nevymezuje. Základem leasingu je uzavřená leasingová smlouva (musí vždy mít písemnou formu). V České republice může být poskytovatelem leasingu kterákoliv obchodní společnost nebo fyzická osoba při splnění obecných základních podmínek pro soukromé podnikání. Leasing je na základě zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, ve znění pozdějších předpisů, řazen mezi volné živnosti. [4]

V České republice je většina leasingových společností sdružena v České leasingové a finanční asociaci. V současnosti je v této asociaci sdruženo na 85 společností, které pokrývají 97% všech tuzemských leasingových obchodů.

1.2.2 Ostatní finanční společnosti

Na našem trhu působí finanční společnosti, které nabízejí klientům, zpravidla fyzickým osobám, rychlé půjčky ve formě spotřebitelských úvěrů či prodej na splátky. Získání finančních prostředků u těchto institucí bývá snazší a rychlejší než u klasických bank. Zpravidla zde uspějí i klienti, jejichž žádosti banky zamítly. Tyto společnosti nepožadují ručitele ani si zájemce neprověřují v registru dlužníků. Mnohdy stačí si o půjčku jednoduše zatelefonovat. Společnost s klientem sepíše smlouvu o spotřebitelském úvěru, klient samozřejmě musí být plnoletý, mít platný občanský průkaz a doložit potvrzení o příjmech. V případě splátkového prodeje stačí složit první splátku. Relativní dostupnost finančních zdrojů je kompenzována vysokými úroky a poplatky za zprostředkování. Podle zákona o sjednání spotřebitelského úvěru je finanční společnost povinna uvést ve smlouvě i informaci o RPSN (roční procentní sazbě nákladů). K nejznámějším společnostem které poskytují tyto „rychlé půjčky“ patří: Home Credit, a.s., Cetelem ČR, a.s., Provident Financial, s.r.o. nebo Cofidis, s.r.o.

2 DOMÁCNOSTI

Role domácností v jakékoliv ekonomice je významná především tím, že svými výdaji podporují ekonomický růst. Přitom záleží nejen na tempu růstu jejich spotřeby, ale i na tom, jak velký díl představují tyto výdaje na hrubém domácím produktu – v USA spotřebovávají domácnosti, měřeno výdaji na konečnou spotřebu, zhruba dvě třetiny výdajů na HDP. V ČR je tento poměr zhruba 60%. Proto změna chování spotřebitelů ve smyslu útlumu či posílení jejich poptávky po zboží a službách má významný vliv na ekonomický růst země.

Domácnosti však nefungují v ekonomice pouze jako spotřebitelé. Participují na trhu práce a jsou tedy příjemci pracovních příjmů. V neposlední řadě jsou však domácnosti také zdrojem úspor pro financování investic do fixních aktiv. Jejich spořicí aktivity se projevují v různé intenzitě skonu spořit a hrají tak významnou roli v dosahované míře hrubých úspor domácností. Ta je z makroekonomického hlediska důležitou veličinou, protože domácí úspory podle teorie růstu podmiňují budoucí zdravý a vysoký ekonomický růst. Míra hrubých úspor poměruje úspory domácností k jejich hrubému disponibilnímu důchodu, který je tvořen disponibilními příjmy domácností zahrnujícími běžné příjmy z ekonomické činnosti a majetku spolu s příjmy z transferů (kromě sociálních transferů jde například také o úrokové příjmy a dividendy) zmenšené o jejich výdaje (daně z příjmů a platby úroků).

Hrubý disponibilní důchod domácností může být použit jednak na spotřebu, jednak na úspory. Tato proporce je proměnlivá. Pohyby míry úspor v čase jsou důležitým indikátorem vysvětlujícím či predikujícím chování spotřebitelů.

Pro české podmínky je však charakteristické, že sklon českých domácností spořit se s rostoucími příjmy nezvyšuje. Téměř celý přírůstek jejich hrubého disponibilního důchodu směřuje do jejich individuální spotřeby. [14]

3 ÚSPORY

Pro Českou republiku charakteristická tradičně velmi vysoká a v čase přetrvávající míra hrubých úspor domácností v posledních letech relativně prudce klesla. V roce 1995 představovala míra hrubých úspor domácností 14,2%, v roce 2004 už jen 7,6% a bude-li pokles pokračovat stejným tempem jako doposud, dosáhne míra hrubých úspor domácností v letošním roce 2008 úrovně nižší než 6%. Změny jsou patrné i ve struktuře úspor domácností. Odklon od tradičních vkladních knížek souvisí s nárůstem nových investičních možností, které v současnosti nabízejí banky ve formě svých produktů pro retailovou klientelu.

3.1 Termínované vklady

Jsou to vklady svěřené bance na přesně stanovenou dobu, kdy se vkladatel dobrovolně zavazuje k nedisponování s vkladem během sjednané doby. Vystupují zpravidla ve větších částkách, nebo je bankou stanovena minimální výše termínovaného vkladu.

Jejich hlavní předností pro vkladatele je vyšší výnos formou vyššího úroku. Klient je využívá v obdobích, kdy ví, že své úspory nebo volné peněžní zdroje nebude po určitou dobu (1 měsíc, 3 měsíce, atd.) potřebovat. Za to očekává od banky vyšší úrok. To je převážně hlavní cíl, který sleduje většina vkladatelů. Banky tento vyšší úrok poskytují proto, že pro ně je tento produkt mimořádně výhodný z hlediska možnosti přesného plánování likvidní pozice banky a současně umožňuje bance volbu optimálního aktivního produktu z pohledu objemu zdrojů i délky časového období pro takto získané zdroje. [3]

3.2 Spořicí účty

Spořicí účet je zpravidla zakládán na dobu neurčitou a slouží ke zhodnocení volných finančních prostředků. Finanční prostředky jsou na něm zhodnocovány vyšší úrokovou sazbou než na běžném účtu. Velice často je zakládán jako doplněk k běžnému účtu, k němuž je vázán. Řada bank však nabízí spořicí účet jako zcela nezávislý finanční produkt. Bezpečnost spořicího účtu je velice vysoká, jelikož je stejně jako běžný účet ze zákona pojištěn do výše 100%. Spořicí účty nabízejí takřka všechny banky a řada družstevních záložen. Výše úrokové sazby je však značně rozdílná a závisí na délce výpovědní lhůty a výši zůstatku.

3.3 Podílové fondy

Jsou to firmy, které emitují majetkové cenné papíry (akce, podílové listy) a takto získaný kapitál umisťují do jiných cenných papírů nebo majetkových hodnot (nemovitosti, zlato, apod.). Na rozdíl od bank z těchto podílových listů nevyplácejí úrok, protože majitel podílového listu se investováním do této formy cenných papírů stává spoluvlastníkem neboli podílníkem investičního fondu. Jeho zájmem je zvyšování hodnoty investiční společnosti a tím i hodnoty jeho podílového vkladu. Investor může svůj podíl zpravidla kdykoliv odprodat. Činí tak vždy prostřednictvím příslušného finančního trhu. Investiční společnost není tedy povinna vyplácet úrok (jako je tomu u obligací nebo dividendu (jako je tomu u akcií) a vůči investorovi nemá finanční závazek ani v případě svých ztrát. Investor má právo požadovat výplatu svých investovaných peněz pouze u fondů, které se k tomu výslovně zavázaly. Jde o otevřené podílové fondy. Uvedených fondů existuje v současnosti celá řada a největší z nich disponují ohromnou finanční silou v důsledku spravování mnohamiliardových částek. [3]

3.4 Investice do cenných papírů

Ačkoliv jsou cenné papíry dnes běžným instrumentem, s jejich obecným vymezením se obvykle nesetkáme. I zákon o cenných papírech vymezuje cenné papíry příkladným výčtem, kdy za cenné papíry považuje zejména akcie, zatímní listy, poukázky na akcie, podílové listy, dluhopisy, investiční kupóny, opční listy, směnky, šeky, náložné listy, skladní listy a zemědělské skladní listy. Jednotlivé uvedené varianty jsou potom blíže specifikovány v jiných právních normách. [1]

V České republice se firmy cenných papírů podle zákona č. 591/1992 Sb., o cenných papírech, nazývají obchodníci s cennými papíry, přičemž mohou vykonávat tyto činnosti :

- obchodování s cennými papíry,
- obstarávání vydávání cenných papírů pro emitenta a poskytování s tím souvisejících služeb,
- depotní obchody,
- poradenské činnosti ve věcech týkajících se cenných papírů.

Obchodovat s cennými papíry může jen osoba, která má k této činnosti povolení ministerstva financí. [5]

3.5 Stavební spoření

Základní princip stavebního spoření spočívá jednoduše řečeno v tom, že účastníci stavebního spoření po jistou dobu spoří a následně získávají nejen zpět své zúročené úspory, ale při splnění určitých podmínek i nárok na poskytnutí účelového stavebního úvěru, a pokud jsou fyzickými osobami, i státní podporu. Podstatnou výhodou stavebního spoření je to, že podmínky stavebního spoření (včetně relativně nízké úrokové sazby z úvěru) jsou pevně stanoveny a nelze je (bez dohody klienta a spořitelny) v průběhu měnit. [1]

3.6 Životní pojištění

Životní pojištění je dlouhodobý produkt, zpravidla na několik desítek let, který představuje pro pojištěného člověka i pro jeho blízké finanční jistotu v případě nepředvídatelných událostí. Životní pojištění je produkt s různými modifikacemi. Skládá se ze dvou složek – rizikové a spořicí. Úkolem rizikové složky je pojistná ochrana, spořicí slouží ke zhodnocování finančních prostředků. V současnosti existuje na trhu řada pojišťoven nabízejících různé typy životních pojistek. Zákon o daních z příjmů umožňuje odepisovat ze základu daně příspěvek na životní pojištění. Maximální odečitatelná částka činí 12 000 Kč ročně.

3.7 Penzijní připojištění

Penzijním připojištěním se rozumí shromažďování peněžních prostředků od účastníků penzijního připojištění a státu poskytovaných ve prospěch účastníků, nakládání s těmito prostředky a vyplácení dávek penzijního připojištění. Penzijní připojištění mohou v české republice vykonávat pouze penzijní fondy.

Penzijní fond musí sestavit penzijní plán jako příspěvkově definovaný penzijní plán, v němž výše penze závisí na úhrnu příspěvků zaplacených ve prospěch účastníka, podílu účastníka na výnosech hospodaření penzijního fondu a věku, od kterého se poskytuje penze. [5]

I u příspěvku na penzijního připojištění existuje možnost jeho odpočtu od základu daně z příjmů.

4 ZADLUŽENOST

S růstem životní úrovně roste i zadluženost českých domácností. Ta jde ruku v ruce se vzrůstající a dostupnější nabídkou úvěrových produktů, relativně nízkou úrokovou mírou i rostoucími reálnými příjmy. České domácnosti jsou zadluženy jak u bank tak i u nebankovních finančních společností.

4.1 Bankovní úvěry

Poskytování úvěrů je jednou ze základních činností, kterou se banky zabývají. U komerčních bank tvoří úvěry rozhodující část aktiv; jsou relativně málo likvidní a současně poměrně rizikovou částí aktiv, zato však přinášejí vyšší výnosy. Úrokové platby jsou základním zdrojem příjmů komerčních bank. Likviditě a riziku úvěru, stejně jako době splatnosti úvěru odpovídá i výše úrokových sazeb, za které banky úvěry poskytují. Objem úvěrů poskytovaných bankami je obvykle regulován centrálními bankami či orgány dohledu. Maximální možná výše poskytnutých úvěrů je zpravidla odvozována od kapitálu banky, zajištění úvěrů rezervami a opravnými položkami závisí na kvalitě úvěrů. Regulativní opatření většinou vyžadují i diverzifikaci portfolia úvěrů bank stanovením pravidel úvěrové angažovanosti.

Také v jednotlivých bankách je alokace úvěrů velice různorodá, závisí na podnikatelské strategii banky, velikosti a umístění banky a řadě dalších ekonomických i neekonomických faktorů. [4]

4.1.1 Hypoteční úvěry

K nejstarším druhům úvěrů, založených na zástavě nemovitosti, patří hypoteční úvěr (mortgage, real estate loan). Charakteristickým rysem hypotečního úvěru je to, že jeho splacení je zajištěno zástavním právem k nemovitosti. Hypoteční úvěr je tedy vysoce účelový a v praxi je poskytován na koupi nebo výstavbu nemovitosti, její rekonstrukci, modernizaci nebo opravu, koupi podílu nemovitosti za účelem vypořádání spoluvlastnických a dědických nároků nebo na splacení dříve poskytnutých krátkodobých a střednědobých úvěrů, použitých k investicím do nemovitostí. Po dlouhou dobu byl hypoteční úvěr poskytován vlastníkům pozemkového a domovního majetku a jednalo se vlastně o klasické jištění úvěru nemovitostí. Teprve postupně začal být poskytován také na výstavbu obytných domů, hospodářských budov či průmyslových objektů (v takovém případě se tyto úvěry ně-

kdy nazývají stavebními úvěry) nebo na koupi jiných nemovitostí. Hypoteční úvěry jsou typickým příkladem úvěrů dlouhodobých, ve světě je průměrná skutečná doba hypotečního úvěru kolem 13 let. V České republice je českými bankami považován za optimální doba 20 let. [4]

Pro splácení hypotečního úvěru je charakteristické anuitní splácení, kdy je v pravidelných splátkách splácen úrok i umořována půjčka. Anuita tedy obsahuje jak úrokovou platbu, tak složku úmorovou, kterou se splácí úvěr. Poměr uvedených složek se s každou následující anuitou mění – oč poklesne podíl úroku, o to se zvýší podíl úmoru. Hypoteční úvěry nemohou být ze strany banky, resp. finanční instituce, vypovězeny, pokud dlužník plní podmínky smlouvy. Smluvní podmínky ve většině zemí také umožňují dlužníkovi splatit úvěr dříve. V České republice jsou v současné době mimořádné splátky možné pouze v termínech, kdy dochází ke změně úrokové sazby. Jediným zvýhodněním pro klienty potom zůstává možnost odpočtu úroků od základu pro výpočet daně z příjmů. [4]

Za hypoteční úvěr se dle úpravy v zákoně o dluhopisech považuje úvěr, jehož splacení včetně příslušenství je zajištěno zástavním právem k nemovitosti (která se musí nacházet na území České republiky, členského státu EU nebo jiného státu, tvořícího Evropský hospodářský prostor), i rozestavěné. Úvěr se považuje za hypoteční úvěr dnem vzniku právních účinků zástavního práva.

Z definice vyplývá, že dle současné právní úpravy již není hypoteční úvěr omezen z hlediska účelu na financování bytových potřeb. Možnost poskytovat hypoteční úvěry na financování jiných účelů než bydlení⁴ byla u nás umožněna novelizací úpravy hypotečních zástavních listů. [1]

Podpora státu k hypotečním úvěrům je jedna z forem podpory státu k získání vlastnického bydlení. Státní podpora může mít různou formu, v uplynulých letech se její podpora poměrně často měnila. V současné době obsahuje státní podpora hypotečních úvěrů následující formy:

- příspěvek k úrokům⁵

⁴ Takové hypoteční úvěry bývají označovány jako „americké hypotéky“.

⁵ Příspěvek k úrokům se od roku 2005 nevyplácí.

- možnost pro fyzické osoby odečíst ze základu daně z příjmů částku rovnající se úrokům zaplaceným za zdaňovací období z hypotečního úvěru⁶
- osvobození úroků z hypotečních zástavních listů od daně z příjmů⁷. [1]

4.1.2 Úvěry ze stavebního spoření

Stavební spoření je produkt poskytovaný stavebními spořitelny a určený především pro získání finančních prostředků na bytovou potřebu. Účastníkem stavebního spoření může být fyzická osoba s trvalým pobytem na území ČR a přiděleným rodným číslem. Vedle úroků z vkladů je dalším výnosem účastníka státní podpora a právě ta dělá ze stavebního spoření atraktivní formu investice a nadprůměrné zhodnocení volných finančních prostředků a minimálními riziky. Státní podpora v současné době činí 15 % z ročně naspořené částky, maximálně však 3000 Kč.

Po splnění určitých podmínek jako je zejména naspoření tzv. cílové částky či splnění doby spoření má účastník nárok na úvěr ze stavebního spoření. Jelikož jde o účelový úvěr je jeho úročení výhodnější než u alternativních úvěrů. Stavební spořitelny zároveň nabízejí svým klientům ještě před splněním podmínek pro čerpání řádného úvěru ze stavebního spoření, možnost požádat o tzv. překlenovací úvěr (meziúvěr). Úroková sazba z překlenovacího úvěru je vyšší než úroková sazba z řádného úvěru ze stavebního spoření. Stejně jako u hypotečních úvěrů existuje i u úvěrů ze stavebního spoření možnost odpočtu úroků úvěru ze základu daně v maximální částce 300 000 Kč za rok.

4.1.3 Spotřebitelské úvěry

Spotřebitelské úvěry jsou další kategorií úvěrů, poskytovaných bankami. Jedná se především jak o účelové, tak bezúčelové úvěry jednotlivcům a domácnostem, poskytované na koupi zboží dlouhodobé spotřeby (automobily, lodí, obytné přívěsy, vybavení domácnosti), splacení dluhu, dovolenou atd. Zvláště díky úvěrovým kartám zaznamenaly spotřebitelské úvěry v posledních letech velice dynamický růst a v řadě zemí je i v této souvislosti řešen

⁶ Maximálně 300.000 Kč ročně na jednu domácnost. Viz. § 15 zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů.

⁷ Od roku 2008 už úroky z hypotečních zástavních listů nepodléhají osvobození od daně z příjmů.

problém předluženosti drobné klientely, resp. toho, že spotřebitelské úvěry nejsou včas spláceny. [4]

V České republice měla na spotřebitelských úvěrech (úvěrech fyzickým osobám) drtivý podíl Česká spořitelna, a.s., a teprve v několika posledních letech je začínají poskytovat i další banky. Pro spotřebitele jsou nicméně poměrně nevýhodné jak náročností na ručení, tak především výší úrokových sazeb. Upraveny jsou zákonem č. 321/2001 Sb., o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru. Podle tohoto zákona musí být smlouva o spotřebitelském úvěru písemná a musí obsahovat stanovení roční procentní sazby nákladů – RPSN upravena, maximální výši spotřebitelského úvěru, výši jednotlivých splátek, jejich počet a přesné časové rozložení. [4]

Primárním cílem úpravy v tomto zákoně je – v souladu s úpravou v EU – ochrana klienta vyplývající z určitého nerovného postavení, ve kterém se klient může ve vztahu k bance ocitnout a která vyplývá z toho, že klient nemusí být schopen správně posoudit veškeré podmínky smlouvy. [1]

4.1.4 Kontokorentní úvěry

Kontokorentní úvěr je úvěr, který banka poskytuje klientovi v pohyblivé výši na jeho běžném účtě. Jedná se o typicky krátkodobý úvěr, používaný k překlenutí nedostatku likvidity klienta. Ten čerpá úvěr v podstatě automaticky tím, že ze svého účtu platí či vybírá i v případě, že na něm nemá dostatek vlastních prostředků. Banka obvykle poskytuje takový úvěr pouze svým dobrým klientům. Smlouva o kontokorentním úvěru, na jejímž základě může jít klient na svém běžném účtu do debetu, pro ni má nevýhodu v tom, že nemůže mít přesný platební kalendář svých příjmů a výdajů a musí tedy pružně řešit svoji vlastní likviditu. Proto je také kontokorentní úvěr nejdražší z krátkodobých úvěrů banky. [4]

4.1.5 Kreditní karty

Kreditní, úvěrová karta je karta, u které držitel karty nemusí uhradit své závazky bezprostředně, ale má nárok do sjednané výše čerpat revolvingový spotřební úvěr. Úvěr může držitel karty do stanoveného rámce čerpat automaticky v případě potřeby. Splácení úvěru nemusí být pravidelné, obvykle však bývá stanovena minimální výše měsíční splátky. Rovněž bývá stanovena lhůta pro bezúročné zúčtování, během které může držitel karty uhradit svůj závazek, aniž by byl zatížen úroky. Vzhledem k tomu, že termín čerpání úvěru je plně

v rukou klienta a nikoliv banky a rovněž proto, že s těmito úvěry je spojeno poměrně velké riziko jejich nesplacení, jsou tyto úvěry úročeny sazbou, která řádově (až o třetinu) převyšuje úrokovou sazbu z jiných krátkodobých spotřebních úvěrů. Právě riziko banky spojené s těmito úvěry je příčinou toho, že banka váže vydání úvěrové karty na dostatečnou bonitu klienta. [1]

4.2 Nebankovní úvěry

Hlavním rozpoznávacím znamením mezi bankou a nebankovní společností jsou výše úrokových sazeb, rychlost a dostupnost úvěrů. Dá se říct, že v obou kategoriích „vedou“ právě nebankovní společnosti.

4.2.1 Spotřebitelské úvěry

Spotřebitelskými úvěry je kryto především běžné vybavení domácností. Tyto úvěry nedosahují vysokých finančních částek a jejich splatnost je zpravidla do 1 roku. Odlišnost od spotřebitelských úvěrů poskytovaných bankami je především ve snadné dostupnosti a rychlosti vyřízení žádosti o úvěr a přidělení finančních prostředků.

4.2.2 Splátkový prodej

Splátkový prodej je využíván především k nákupu spotřebního zboží bez nutnosti zaplatit celou cenu najednou při převzetí zboží. Cena zboží je rozložena do splátek, ve kterých je rozpuštěn zároveň i úrok a provize za zprostředkování prodeje. Klient sepíše se společností kupní smlouvu, složí první splátku tzv. akontaci a může si zboží odnést domů.

4.2.3 Leasing

V České republice je leasing jako forma financování využívána fyzickými osobami především k nákupu automobilů. Tomu odpovídá i výše finančních částek, na které jsou leasingové smlouvy uzavírány včetně délky jejich splácení.

4.2.4 Nákupní úvěrové karty

Tento druh platebních karet nabízí svým klientům splátkové společnosti a jsou založeny na principu kreditních karet. Princip revolvingu umožňuje opakované výběry hotovosti či nákupy, výše úvěru je však omezena určitou maximální částkou označovanou jako úvěro-

vý rámec. Získání této karty je rychlé, neplatí se žádné poplatky za vedení karty, ale je to vykompenzováno vyššími úroky a neexistencí bezúročné lhůty, která u kreditních karet od bankovních institucí umožňuje při rychlém splacení neplatit žádný úrok.

5 KONSOLIDACE PŮJČEK

Konsolidací půjček se rozumí sloučení několika existujících půjček nebo úvěrů do jedné a následné rozložení splácení do delšího časového období. To vede v první řadě ke snížení výše pravidelných měsíčních splátek. Konsolidovat lze téměř libovolné půjčky: nezajištěné bankovní půjčky, půjčky od splátkových společností, rychlé půjčky apod.

Konsolidace půjček, jinými slovy úvěr na splacení úvěru, je na českém trhu stále ještě relativní novinkou. Minulý rok přišla s produktem Konsolidace půjček GE Money Bank, alternativní IQ půjčku na splacení dluhů dále nabídla BAWAG Bank. K těmto průkopníkům se později přidala i Komerční banka s Optimální půjčkou. Obrovský zájem o konsolidaci dokládají zveřejněné výsledky GE Money Bank. Za 10 měsíců od uvedení Konsolidace půjček na trh si své úvěry zkonsolidovalo přes 35 tisíc klientů. Celková jimi zkonsolidovaná částka dosáhla téměř 6 miliard korun. Kromě spotřebitelských půjček a úvěrů od splátkových společností lze konsolidovat také úvěry čerpané prostřednictvím kreditních a splátkových karet nebo kontokorenty. Rozsah produktů, které lze konsolidovat se ovšem u jednotlivých bank liší. GE Money Bank například u své Konsolidace půjček nedovoluje zahrnout kontokorenty ani kreditní karty. Tyto dva úvěrové produkty zahrnula GE až do Konsolidace půjček zajištěnou nemovitostí.

Zájemci o konsolidaci svých půjček, kteří zároveň vlastní nemovitost, mají ještě další možnost v podobě zajištěné konsolidace. Tento produkt je ideální pro ty, kteří potřebují konsolidovat velké částky kolem milionu korun a ještě potřebují hotovost navíc. Podstatný rozdíl oproti nezajištěné konsolidaci půjček je také ve výši úrokové sazby. Ta je mnohem nižší protože zajištění nemovitostí poskytuje bance vyšší garance splacení úvěru. V současnosti jedinou bankou, která v České republice nabízí Konsolidaci půjček zajištěnou nemovitostí, je GE Money Bank.

Prostřednictvím Konsolidace půjček zajištěné nemovitostí lze refinancovat úvěry až v hodnotě 1,5 milionu korun. Zájemce také může konsolidovat své stávající úvěry a navíc požádat o hypotéku. GE Money Bank zkonsoliduje závazky až do 70 % tržní ceny nemovitosti, v kombinaci s hypotékou se posouvá hranice na 85 % hodnoty nemovitosti. Splatnost půjčky u zajištěné konsolidace je prodloužena na 30 let. Úvěr je obvykle schválen do tří pracovních dnů od předání všech podkladů bance. [27]

6 INSOLVENČNÍ ZÁKON

Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolventní zákon), jehož účinnost byla posunuta na 1. ledna 2008, nově umožní domácnostem zbavit se dluhů, pokud své závazky nejsou schopny nadále splácet. K tomuto účelu jsou definovány dva základní mechanismy. První možností je jednorázové zpeněžení majetkové podstaty, druhou je pak plnění podle pětiletého splátkového kalendáře. Společnými podmínkami jsou splacení alespoň 30% dlužné částky a tzv. poctivé záměry dlužníka zbavit se svých závazků. Návrh na oddlužení může podat pouze dlužník, není možné, aby byl podán věřiteli. O způsobu oddlužení rozhodují věřitelé prostou většinou hlasů podle výše jejich pohledávek. Soud následně rozhodne, zda dlužníkovi osobní bankrot umožní a schválí plán oddlužení. Ten musí být následně věřiteli respektován. Pokud by osobní bankrot nebyl nejlepším způsobem, jak věřitelům zajistit maximální návratnost pohledávek, například pokud by z pohledu věřitelů bylo lepší provézt konkurz na majetek dlužníka, měl by soud návrh na oddlužení zamítnout. Dochází-li k procesu oddlužení formou splátkového kalendáře, je dlužník povinen pracovat a z výdělku mu zůstává pouze životní minimum a částka nezbytná k zajištění jeho další výdělečné činnosti. Získá-li během tohoto pětiletého období mimořádný příjem díky daru či dědictví, je povinen tento majetek zpeněžit a použít na umoření dluhu nad rámec pravidelných splátek. Pokud dlužník neplní řádně své závazky, může soud proces oddlužení zrušit. Po uplynutí příslušných lhůt daných zákonem může dlužník projít procesem osobního bankrotu i několikrát za život, vždy však musí být splněna podmínka tzv. poctivého úpadce (tj. osobní bankrot nesmí být dlužníkem zneužíván). Zákon současně zavádí instituci insolventního rejstříku, který bude veřejně dostupný a společně s databází úpadků spravovaný Ministerstvem spravedlnosti. Po ukončení insolventního řízení soud dlužníka ze seznamu vyškrtne a údaje budou znepřístupněny.

Osobní bankrot je standardní nástroj používaný ve většině západoevropských zemí i USA. Srovnáme-li úpravu osobního bankrotu v ČR a v Německu, největší rozdíl najdeme ve výši měsíční splátky, která dlužníkovi zůstane. V ČR se jedná o životní minimum, zatímco v Německu závisí na výši vydělané částky, což je pro dlužníka více motivující.

Osobní bankrot je účinným východiskem pro lidi, kteří mají dluhy již tak vysoké, že je nejsou schopni splatit ani do konce svého života. Zákon dává těmto lidem možnost začít znovu a současně se snaží o zajištění maximální výtěžnosti věřitelům. [20]

7 EXEKUČNÍ ŘÍZENÍ

Exekuční řízení se nejvíc dotýká domácností, které často přecení své finanční možnosti a půjčí si víc peněz, než jsou později schopny splácet. Přibývá zejména a případů drobných dluhů nepřevyšujících deset tisíc korun. Jde často o nezaplacené pokuty policii a dopravním podnikům, účty za elektřinu, nájem, telefon, zdravotní pojištění, atd. Tři čtvrtiny dluhů vymáhaných v rámci exekucí tvoří pohledávky do deseti tisíc korun. Jejich průměrná výtežnost je zhruba 50 %. Pětinu případů tvoří sumy od sto tisíc do jednoho milionu korun s úspěšností vymožení kolem 30% dlužné částky. Z částek nad milion korun se daří získat pouze 5-10%. Exekuce se týkají zejména nezajištěných úvěrů, mezi kterými u domácností dominují spotřebitelské úvěry. Spotřebitelské úvěry často dosahují výše několika desítek tisíc korun – tedy částky, jejíž vymáhání je v exekuci nejvíce úspěšné.

Mezi nejčastější způsoby vymáhání dluhů exekutory patřilo v roce 2005 zabavování majetku a strhávání dlužných částek přímo z bankovních kont dlužníků. Vzhledem k tomu, že ne každý dlužník má účet v bance, získávali exekutoři peníze i z prostředků na účtech stavebního spoření, penzijních fondů nebo obstarováním sociálních dávek.

Při zahájení exekučního řízení nejprve exekutor získá potřebné informace o příslušné osobě (adresu dlužníka i jeho zaměstnavatele, čísla bankovních účtů, apod.). Ze zákona má exekutor přístup k informačním zdrojům státních institucí jako je například centrální registr obyvatelstva nebo údaje zdravotních pojišťoven o klientech. Také banky jsou povinny spolupracovat při exekučním řízení. Exekutoři se navíc mohou obrátit na zaměstnavatele a obstarat dlužníkovi budoucí příjmy ve prospěch uhrazení dluhu.

Pokud tedy domácnost není schopna splácet spotřebitelský úvěr, banky často odprodají tuto pohledávku třetím osobám, čímž vyvedou špatný úvěr ze své bilance. Úvěry odkupují specializované firmy zabývající se jejich následným vymáháním, které nepodléhají žádné regulaci. Tyto firmy také často vymáhají nedobytné pohledávky nebankovních finančních zprostředkovatelů (např. splátkový prodej). V těchto případech nedochází k exekuci či prohlášení konkurzu na klienta. Pohledávka je namísto toho vymáhána mimosoudní cestou. Přestože neexistují statistiky počtu ani způsobu takto vymáhaných pohledávek, lze předpokládat, že pro domácnosti mohou být dopady těchto postupů ještě razantnější než soudní exekuční řízení. [21]

8 ČLENSKÉ STÁTY EVROPSKÉ UNIE

Evropská unie se v současné době skládá z dvaceti sedmi členských států a pěti kandidátských, které se navzájem liší jak rozlohou, počtem obyvatel, tak i ekonomickou prosperitou a politickým uspořádáním.

Současnou podobu EU tvoří těchto 27 členských států unie: Belgie, Bulharsko, Česká republika, Dánsko, Estonsko, Finsko, Francie, Itálie, Irsko, Kypr, Litva, Lotyšsko, Lucembursko, Maďarsko, Malta, Německo, Nizozemí, Polsko, Portugalsko, Rakousko, Rumunsko, Řecko, Slovensko, Slovinsko, Španělsko, Švédsko, Velká Británie.

Před přijetím České republiky a dalších 7 států do Evropské unie v květnu 2004, tvořilo EU 15 států, které jsou nazývány „původními“ členské státy Evropské unie. Často bývají označovány jako EU15. Mezi původní členské státy Evropské unie patří : Belgie, Dánsko, Finsko, Francie, Itálie, Irsko, Lucembursko, Německo, Nizozemí, Portugalsko, Rakousko, Řecko, Španělsko, Švédsko, Velká Británie.

Evropská unie patří k ekonomicky nejsilnějším a nejvyspělejšími oblastem světa. Vytváří téměř 21% celkové světové produkce, přičemž v dané oblasti žije pouze 7,5% světové populace.

Ekonomická síla země je dána celkovým množstvím vyrobené produkce. Celkový hrubý domácí produkt v roce 2006 představoval v Evropské unii jako celku 11 536 mld. EUR. Srovnáme-li na základě tohoto ukazatele ekonomickou sílu Evropské unie s jejími největšími ekonomickými konkurenty, zjistíme, že v USA se vyrobilo méně, činilo to 10 550 mld. EUR a v Japonsku 3 476 mld. EUR.

Ekonomická výkonnost země je určována její každoroční dynamikou růstu produkce, jež zachycuje ukazatel tempa růstu hrubého domácího produktu. V roce 2006 ekonomika dvaceti pěti států EU rostla o 3% (EU15 2,8%), ekonomika USA o 2,9% a Japonska o 2,4%.

Životní úroveň obyvatel Evropské unie patří k nejvyšším na světě. Jedním z ukazatelů, které mohou charakterizovat životní úroveň je podíl hrubého domácího produktu na jednoho obyvatele. V roce 2006 představoval HDP na obyvatele v paritě kupní síly v Evropské unii 24 300 EUR, v původní patnáctce 26 200 EUR. V USA to bylo více a to 36 300 EUR a v Japonsku 26 700 EUR na hlavu.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

9 VÝVOJ ÚSPOR DOMÁCNOSTÍ V ČR

Spořivost je typickou vlastností Čechů známou též v historickém kontextu. Preference spoření peněz před spotřebou byla patrná ještě začátkem 90. let minulého století. Časy se však mění a jestliže v roce 1995 ukládala průměrná česká domácnost kolem 15% ze svých disponibilních příjmů, nyní je to jen 5 %. V případě mimořádných vydání tak většina rodin nemá téměř žádné finanční rezervy.

9.1 Vývoj nejběžnějších forem úspor domácností

Nejběžnější formu uložení úspor českých domácností představují bankovní vklady a to termínované i netermínované v české i cizí měně včetně stavebního spoření, dále investice do podílových fondů a cenných papírů, životní pojištění a penzijní připojištění. Bankovní data za sledované období let 2001 až 2007 vycházejí ze systému časových řad ARAD vedeného ČNB a odpovídají kategorii domácnosti – obyvatelstvo. Data týkající se nebankovních institucí vycházejí z ročních zpráv o vývoji finančního trhu zveřejňovaných Ministerstvem financí České republiky a odpovídají kategorii domácnosti. Data jsou uváděna jako stav k 31. 12. daného roku v miliardách korun.

9.1.1 Termínované vklady a spořicí účty

Klíčovým trendem již od přelomu tisíciletí je posilování objemu netermínovaných vkladů, což přímo souvisí s vývojem úrokových sazeb na těchto účtech. Nevyplácí se držet peníze a termínovaných vkladech a vázat výběr na dobu jejich splatnosti. Koncem roku 2001 měli lidé na těchto účtech uloženo 542,28 mld. korun, ale koncem prosince 2006 už jen 260,01 mld. korun. V průběhu roku 2007 došlo k zastavení poklesu a termínované vklady vzrostly na částku 279,83 mld. Kč.

Tab. 1. Vývoj termínovaných vkladů v Kč [vlastní zpracování]

stav k 31.12.	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
mld. Kč	542,28	379,44	314,91	294,51	264,40	260,01	279,83

Stejný vývoj lze sledovat i u termínovaných vkladů v cizí měně. Pokles výše vkladů na těchto účtech souvisí nejen s vývojem úrokových sazeb ale hlavně s kursovým vývojem, tedy neustálým posilováním koruny především vůči americkému dolaru a euru.

Tab. 2. Vývoj termínovaných vkladů v cizí měně [vlastní zpracování]

stav k 31.12.	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
mld. Kč	61,80	53,94	47,68	43,90	43,67	40,91	40,50

9.1.2 Netermínované vklady

Od roku 2001 do roku 2007 rostly meziročně objemy peněz na netermínovaných vkladech obyvatelstva u bank v průměru zhruba 15% tempem. Jejich objem vzrostl ze 190,76 mld. korun podle stavu z konce roku 2001 na 471,71 mld. korun na konci roku 2007. Jak už bylo řečeno, tento stav je spojen s vývojem úrokových sazeb.

Tab. 3. Vývoj netermínovaných vkladů v Kč [vlastní zpracování]

stav k 31.12.	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
mld. Kč	190,76	226,55	276,14	307,23	352,00	407,64	471,71

Výrazný pokles zaznamenávají i vklady v cizí měně, což je přímým důsledkem posilování koruny jak k americkému dolaru tak k euru. Neustálé posilování koruny ubírá těmto vkladům na hodnotě. Pokles netermínovaných vkladů v cizí měně z 26,42 mld. korun z konce roku 2001 na 14 mld. korun na konci roku 2007, je toho důkazem.

Tab. 4. Vývoj netermínovaných vkladů v cizí měně [vlastní zpracování]

stav k 31.12.	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
mld. Kč	26,42	22,69	22,40	20,76	19,18	15,89	14,00

9.1.3 Podílové fondy

Silný nástup investic českých domácností do podílových fondů patrný zejména od roku 2004 ukazuje silný příklon Čechů k investičním produktům. Investice do podílových fondů každoročně zvyšují svůj podíl na celkovém objemu úspor českých domácností. Majetek lidí v podílových fondech stoupl od roku 2001 do konce roku 2007 vůbec nejvíce ve srovnání s ostatními druhy úspor českých domácností.

Výrazným rysem je i rostoucí obliba zahraničních podílových fondů, projevující se výrazně většími přírůstky investic ve srovnání s domácími fondy.

Celá polovina peněz investovaných domácnostmi do podílových fondů leží ve fondech peněžního trhu, tedy nejméně rizikových a dlouhodobě méně výnosných typech podílových fondů. Objem investic v podílových fondech představoval ke konci roku 2006 částku 271,3 mld. Kč. V polovině roku 2007 překonal hranici 300 mld. Kč a na konci roku 2007 to bylo 315, 23 mld. Kč. Z této částky představují cca 173 mld. Kč investice do domácích fondů a 142 mld. Kč investice do zahraničních fondů.

Tab. 5. Vývoj investic do domácích podílových fondů [vlastní zpracování]

stav k 31.12.	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
mld. Kč		99,90	105,17	109,16	135,20	147,55	173,00

Tab. 6. Vývoj investic do zahraničních podílových fondů [vlastní zpracování]

stav k 31.12.	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
mld. Kč		30,73	45,91	60,05	89,71	116,55	142,23

9.1.4 Investice do cenných papírů

Ani vysoké výnosy neposilují výrazně zájem drobných investorů o přímé investice do cenných papírů. Celkové investice domácností do akcií, zatímních listů, dluhových cenných papírů a neobchodovatelných cenných papírů činily na konci roku 2001 částku 15,8 mld. Kč. V následujících dvou letech došlo k propadu o jednu třetinu, v roce 2004 vzrostla investovaná částka na 16,22 mld. Kč. Ke konci roku 2007 měly domácnosti investováno v cenných papírech 23,58 mld. Kč.

Tab. 7. Vývoj investic do cenných papírů [vlastní zpracování]

stav k 31.12	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
mld. Kč	15,80	10,40	10,13	16,22	20,10	20,40	23,58

9.1.5 Stavební spoření

Nebývalá obliba, již se těší stavební spoření u českého obyvatelstva, je dána jeho vysokou výnosností plynoucí nejen z poskytovaného příspěvku ze strany státu, ale i prostým úrokovým zhodnocením peněz u stavebních spořitelen. Dominoval především vývoj v roce 2003 s nadcházejícím zpřísněním podmínek produktu, zejména snížením státního příspěvku a prodloužením doby spoření. Toto motivovalo klienty spolu s mohutnou marketingovou podporou zainteresovaných stavebních spořitelen k uzavírání dalších smluv či navyšování cílových částek stávajících smluv. Klienti uložili v roce 2003 do stavebních spořitelen 56,5 mld. korun. Z velké části šlo o přesun prostředků z bankovních vkladů.

I přes následný pokles tempa růstu, vykazuje stavební spoření stále vysoký podíl na celkovém objemu úspor domácností. Ke konci roku 2007 měli klienti stavebních spořitelen na svých účtech naspořeno 384,88 mld. korun. To představovalo 7-mi% přírůstek oproti roku 2006. Zároveň jde ale o nejnižší meziroční přírůstek od roku 1997. Počet nově uzavřených smluv o stavebním spoření se ale v roce 2007 zvýšil o 12,3 % oproti roku předešlém.

Tab. 8. Vývoj úspor stavebního spoření [vlastní zpracování]

stav k 31.12.	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
mld. Kč	133,31	180,19	236,82	287,08	328,99	359,85	384,88

9.1.6 Životní pojištění

Ve formě životního pojištění mají české domácnosti v průměru uloženu necelou desetinu svých úspor. Předepsané pojistné u životního pojištění každým rokem roste, ale roste pomaleji ve srovnání s růstem reálných příjmů českých domácností. V roce 2005 představoval meziroční růst předepsaného pojistného jen 1,6% proti roku 2004, kdy objem naspořených prostředků klientů představoval 132 mld. korun. Tento nízký růst byl způsoben především tím, že se vyčerpal potenciál jednorázových vkladů na životní pojistky, které jako produkt začaly pojišťovny nabízet ve větším rozsahu zejména po roce 2000. V roce 2006 činil objem předepsaného pojistného u životního pojištění 47 mld. korun a klienti měli celkem naspořeno 163 mld. korun. V roce 2007 došlo k výraznému navýšení meziročnímu nárůstu předepsaného pojistného u životního pojištění o 14% na 53 mld. korun.

Tab. 9. Vývoj předepsaného pojistného u životního pojištění [vlastní zpracování]

stav k 31.12.	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
mld. Kč	28,40	34,04	41,13	44,20	44,92	47,03	53,00

9.1.7 Penzijní připojištění

Druhé nejvyšší tempo růstu úspor hned za podílovými fondy, co se týká změn ve struktuře úspor českých domácností, vykazuje penzijní připojištění. Koncem roku 2004 spořilo prostřednictvím penzijního připojištění 29% obyvatel ČR a 62,5% ekonomicky činných. V roce 2006 bylo penzijně připojištěno již 3,6 milionu obyvatel ČR, z toho 53% žen a 47% mužů. Na druhé straně přetrvává stále nízké povědomí o roli, jakou může hrát v budoucnu tato forma zajištění ve stáří pro velkou část české populace. To je patrné i z velmi nízké úrovně měsíčních úložek a jejich podíl z průměrné mzdy dokonce klesá. V roce 2006 představovala průměrná měsíční úložka účastníka 431 Kč.

Na účtech účastníků penzijního připojištění bylo ke konci roku 2006 evidováno 136,4 mld. Kč příspěvků. V tom státní příspěvek činil 18,9 mld. Kč. Zdroje od zaměstnavatele ve výši 13,7 mld. Kč, na které se příspěvek státu nevztahuje, jsou zvýhodněny daňově i z hlediska vyměřovacího základu pro sociální pojištění. Celkově bylo od roku 1994 v rámci systému vyplaceno cca 58,2 mld. Kč dávek, z toho bylo vyplaceno 39,8 mld. Kč na jednorázové vyrovnání a 6,6 mld. Kč jako odbytné. Další vyplácené položky jsou starobní, výluhová, pozůstalostní a invalidní penze a jiné platby. [20]

Tab. 10. Vývoj objemu příspěvků účastníků penzijního připojištění [vlastní zpracování]

stav k 31.12.	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
mld. Kč	46,31	58,15	69,89	85,60	102,57	123,53	145,77

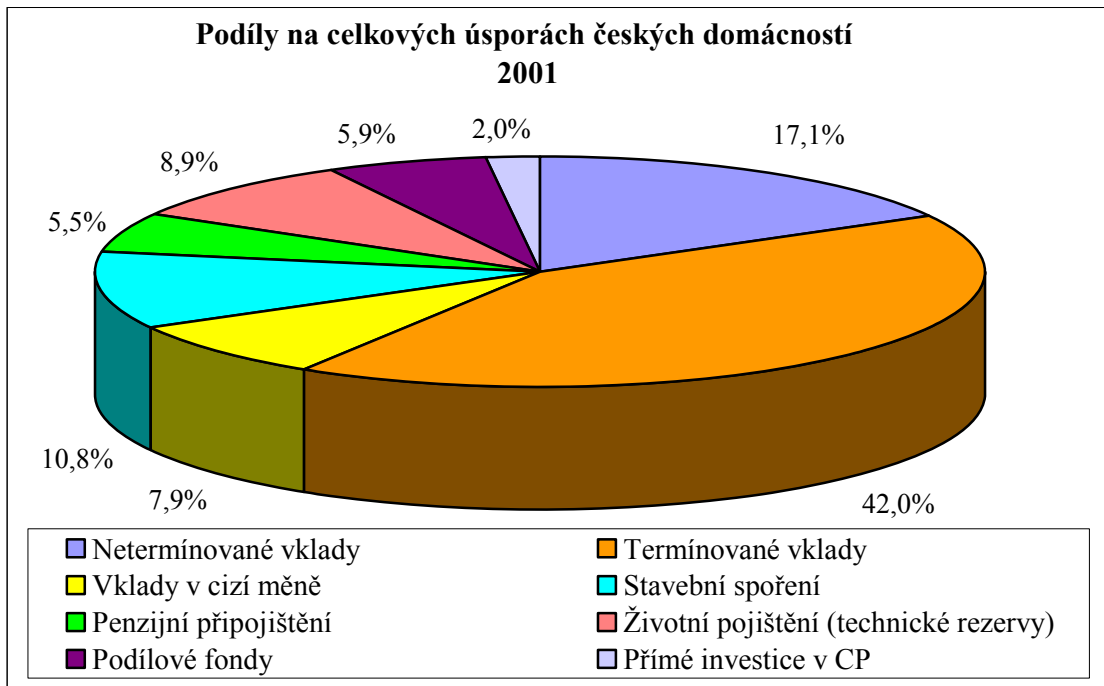
10 STRUKTURA CELKOVÝCH ÚSPOR DOMÁCNOSTÍ

Pro sledované období od roku 2001 do konce roku 2007 je charakteristický postupný odklon od tradičních forem úspor k jejich alternativám, jak je patrné z grafů 1 a 2. Zejména se jedná o narůstající oblibu kolektivního investování. V polovině roku 2007 měli lidé v podílových domácích i zahraničních fondech majetek ve výši 300 mld. korun. Z této částky představují cca 167 mld. Kč investice do domácích fondů a 133 mld. Kč investice do zahraničních fondů. České úspory začínají financovat investice jiných zemí, protože výrazně rychleji rostou investice domácností do zahraničních podílových fondů ve srovnání s domácími fondy. Nejvýraznějším rysem změn struktury úspor českých domácností ve sledovaném období je pokles objemu peněz na termínovaných vkladech u bank. Koncem roku 2001 měli lidé na těchto účtech uloženo 542,28 mld. korun, na konci roku 2007 to byla jen polovina. Naopak se zvyšuje objem peněz domácností na běžných účtech, kde bylo ke konci roku 2007 hotově k dispozici 471,71 mld. korun. Rychle se však snižuje objem vkladů obyvatelstva v cizích měnách, což je způsobeno kursovým vývojem. V roce 2001 měly české domácnosti uloženo na bankovních účtech v cizích měnách částku 88,22 mld. Kč, na konci roku 2007 to bylo jen 54,5 mld. Kč. Stavební spoření je fenoménem ve struktuře úspor českých domácností – ke konci roku 2007 lidé naspořili touto formou 385 mld. korun. Oproti roku 2001 tak došlo téměř k jeho ztrojnásobení. Ve formě životního pojištění mají české domácnosti v průměru uloženu necelou desetinu svých úspor. V roce 2006 činil objem předepsaného pojistného u životního pojištění 47 mld. korun a klienti měli celkem naspořeno 163 mld. korun. Dynamika úspor v penzijních fondech zesílila až v letech 2004 a 2005, což ale spolu se zvyšujícími se počty spořicími účastníky vedlo k tomu, že výše průměrné měsíční úložky zůstává stále relativně nízká. Objem peněz v penzijních fondech však v této době překročil výrazně stomiliardovou hranici.

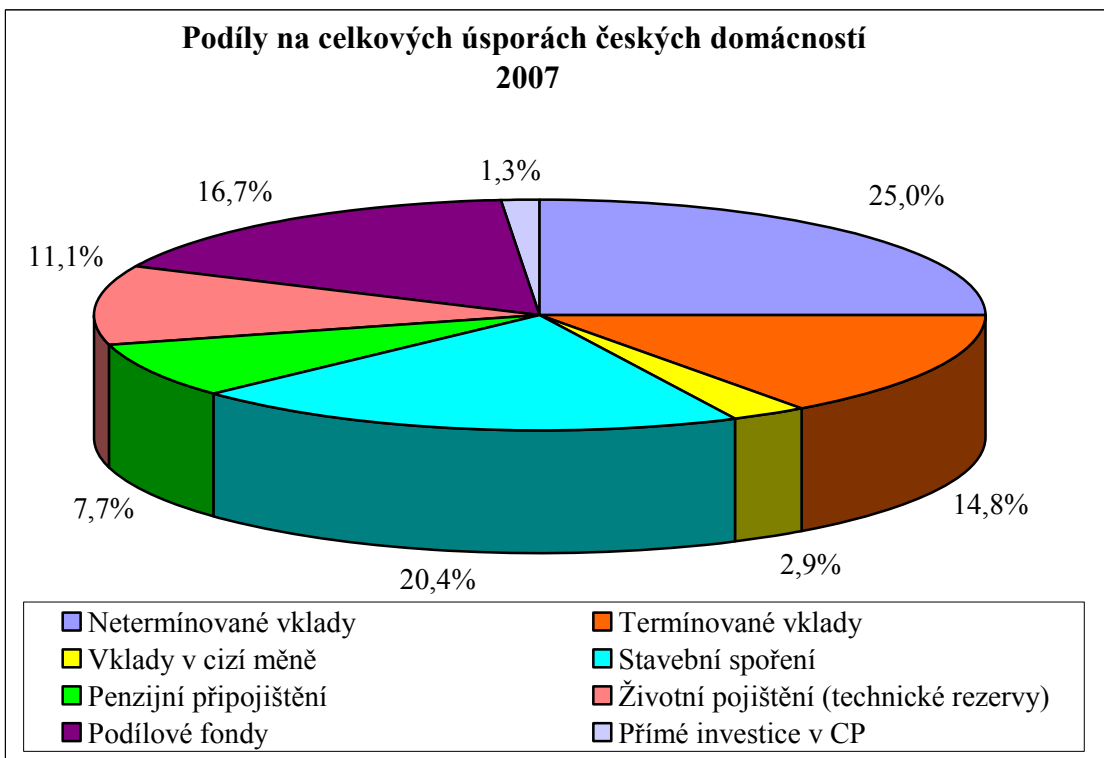
Celkové úspory domácností vzrostly v roce 2006 meziročně o 11% a dosáhly tak hodnoty 2,1 bilionu korun. Zrychlení tempa úspor domácností (v roce 2005 7,6%) je důsledkem příznivého ekonomického vývoje ČR. [28]

Tab. 11. Vývoj vkladů domácností u bank celkem [vlastní zpracování]

stav k 31.12.	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
mld. Kč	779,97	785,63	827,20	888,00	944,52	1026,30	1134,95

Graf 1. Podíly na celkových úsporách domácností v roce 2001 [vlastní zpracování]

Graf 2. Podíly na celkových úsporách domácností v roce 2007 [vlastní zpracování]

11 VÝVOJ ZADLUŽENOSTI DOMÁCNOSTÍ V ČR

Díky růstu ekonomiky, nízkým úrokovým sazbám, nízké inflaci a rostoucím reálným příjmům se zvyšuje optimismus domácností ohledně budoucnosti. Roste chuť domácností ke spotřebě a snižuje se averze k zadlužování. Úvěrové instituce urychlují růst zadlužení masivní reklamní kampaní spojenou se zjednodušením podmínek pro získání úvěru. K růstu celkové zadluženosti přispívají také silné ročníky 70. let a jejich snaha získat vlastní bydlení, které se podepsaly zejména na zájmu o hypotéky a úvěry ze stavebního spoření.

11.1 Vývoj bankovních úvěrů domácností

Bankovní úvěry čerpané domácnostmi jsou hypoteční úvěry, úvěry ze stavebního spoření, spotřebitelské úvěry a ostatní úvěry. Dále tu můžeme zařadit i debetní zůstatky u běžných účtů a pohledávky z kreditních karet. Data za sledované období let 2001 až 2007 vycházejí ze systému časových řad ARAD vedeného ČNB a odpovídají kategorii domácnosti. Data udávají stavy k 31. 12. daného roku v miliardách korun.

11.1.1 Hypoteční úvěry

Jestliže do konce ledna 1997 poskytly banky hypoteční úvěry za pouhé 3,4 mld. korun, pak do konce roku 2005 už za 166,6 mld. korun – což bylo téměř 62% celkového objemu úvěrů poskytovaných na bydlení (počátkem roku 2002 dosahoval tento podíl 47,3%). Počínaje únorem 2002 přesáhl objem hypotečních úvěrů (tehdy 36,3 mld. korun) poprvé objem úvěrů ve stavebním spoření (v té době 37,2 mld. korun). Boj o klienty se mezi hypotečními bankami odehrává prostřednictvím ceny půjčovaných peněz a větší pestrosti produktu. Objem hypotečních úvěrů poskytnutým domácnostem do konce roku 2005 oproti roku 2001 vzrostl téměř 5krát (ze 33,1 mld. na 166,6 mld. korun). V roce 2006 už domácnosti dlužily bankám na hypotečních úvěrech 238,2 mld. korun. Prudký nárůst objemu hypotečních úvěrů pokračoval i v roce 2007, kdy si domácnosti půjčily dalších 130 mld. Kč a ke konci roku dlužily 333,55 mld. Kč.

Tab. 12. Vývoj hypotečních úvěrů [vlastní zpracování]

stav k 31.12.	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
mld. Kč	34,73	50,75	78,41	115,20	166,66	238,24	333,55

11.1.2 Úvěry ze stavebního spoření

Úvěry ze stavebního spoření jako specifický typ úvěrů na bydlení začaly být velmi oblíbené zejména poté, co je stavební spořitelny přestaly vázat na prvotní fázi spoření – půjčit si bylo možné i při nulové naspořené částce (takové úvěry byly ovšem přirozeně dražší). Zhruba od roku 2001 však začaly úrokové sazby úvěrů za stavebního spoření klesat jako důsledek všeobecného poklesu sazeb v české ekonomice a tento finanční produkt tak mohl vytěžít z další výhody ve srovnání s hypotečními úvěry, a sice možnosti předčasných splátek bez jakékoliv sankce. To favorizovalo úvěry ze stavebního spoření pro značnou část klientů. Úvěry ze stavebního spoření stouply do konce roku 2005 oproti konci roku 2001 zhruba 3krát (z 37 mld. korun na 108 mld. korun). Nárůst objemu úvěrů pokračoval i v následujících letech a ke konci roku 2007 měly domácnosti půjčeno 179,3 mld. korun.

Tab. 13. Vývoj úvěrů ze stavebního spoření [vlastní zpracování]

stav k 31.12.	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
mld. Kč	37,02	46,31	63,60	84,18	108,06	135,45	179,30

11.1.3 Spotřebitelské úvěry

Koncem roku 2004 dosáhl objem spotřebitelských úvěrů poskytnutých bankovním sektorem 54,4 mld. korun a proti roku 2001 tak byl dvakrát vyšší. Ke konci roku 2006 měly domácnosti touto formou půjčeno již 91,62 mld. korun, aby celkový objem spotřebitelských úvěrů v roce 2007 přesáhl stomiliardovou hranici. Na konci roku měly domácnosti půjčenu formou spotřebitelských úvěrů od bank částku 115 mld. Kč.

Tab. 14. Vývoj spotřebitelských úvěrů [vlastní zpracování]

stav k 31.12.	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
mld. Kč	27,42	34,51	43,73	54,40	73,65	91,62	115,00

11.1.4 Ostatní půjčky

Objem peněz, které měli lidé „půjčeny“ tím, že jejich zůstatky na žirových a běžných účtech dosahovaly záporných hodnot, činil koncem roku 2005 téměř 10 mld. korun. Na konci roku 2007 už to bylo 12 mld. korun. Takovýto způsob poskytování úvěru bankou je

relativně jednoduchý, ovšem úrokové sazby jsou zpravidla značně vyšší ve srovnání např. se spotřebitelským úvěrem a nepoměrně vyšší ve srovnání s půjčkami na bydlení – jsou však nižší než úrokové sazby z úvěrů poskytovaných prostřednictvím kreditních karet.

Tab. 15. Vývoj debetních zůstatků na bankovních účtech [vlastní zpracování]

stav k 31.12.	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
mld. Kč	2,50	8,45	8,26	10,27	9,96	9,32	11,68

Objem peněz půjčených na kreditních kartách dosahoval koncem roku 2005 přes 5 mld. korun. V roce 2006 to bylo přes 8 mld. korun a ke konci roku 2007 se zvýšil na téměř 11 mld. korun.

Tab. 16. Vývoj pohledávek z kreditních karet [vlastní zpracování]

stav k 31.12.	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
mld. Kč		0,85	1,94	3,27	5,27	8,26	10,98

Objem ostatních úvěrů domácností u bankovních institucí činil v roce 2007 téměř 20 mld. korun, což je dvakrát tolik oproti stavu z konce roku 2005 a sedmkrát více oproti konci roku 2001.

Tab. 17. Vývoj ostatních úvěrů [vlastní zpracování]

stav k 31.12.	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
mld. Kč	2,90	0,98	1,25	6,33	10,14	14,12	20,00

11.2 Vývoj nebankovních úvěrů domácností

Zadlužení domácností vůči nebankovním institucím je velmi obtížné hodnotit, jelikož neexistují statistiky, které by sledovaly množství a výši poskytovaných úvěrů. Výši úvěrů poskytnutých domácnostem leasingovými společnostmi, společnostmi, které se zabývají splátkovým prodejem či poskytovateli tzv. „rychlých půjček“ lze pouze odhadovat. Jedinou nebankovní institucí, která zveřejňuje údaje o úvěrech poskytnutých svými členy je v této oblasti ČLFA.

Od roku 2005 ČNB sleduje poskytnuté úvěry nebankovními finančními institucemi prostřednictvím systému časových řad ARAD. Jedná se však o agregované položky rozdělené pouze na úvěry na spotřebu, bydlení a ostatní.

Tab. 18. Vývoj úvěrů domácností u nebankovních institucí [vlastní zpracování]

stav k 31.12. v mld. Kč	2005	2006	2007
úvěry na spotřebu	92,49	100,28	126,01
úvěry na bydlení	0,53	0,77	1,10
úvěry ostatní	12,03	13,75	18,99
celkem :	105,05	114,80	146,10

11.2.1 Spotřebitelské úvěry a splátkový prodej

Celkem členské společnosti ČLFA v roce 2007 poskytly úvěry pro osobní potřebu ve výši 47,91 mld. Kč, což představuje zvýšení proti roku 2006 o 30,3 %. Při zohlednění skutečnosti, že v roce 2006 nebyly mezi členskými společnostmi ČLFA 2 loňští poskytovatelé spotřebitelských úvěrů (Provident Financial, s.r.o. a PROFI CREDIT Czech, a.s.), došlo reálně ke zvýšení objemu spotřebitelských úvěrů o 15,7%.

Spotřebitelské úvěry členů ČLFA byly vloni poskytovány ve formě osobních půjček (14,06 mld. Kč – 29,3 % z celkového objemu spotřebitelských úvěrů), revolvingových úvěrů (16,76 mld. Kč – 35 %) a financování v místě prodeje (17,09 mld. Kč – 35,7 %). V roce 2007 uzavřely členské společnosti ČLFA celkem 1.533.697 smluv o spotřebitelských úvěrech (492.998 osobních půjček, 329.198 revolvingových úvěrů a 711.501 úvěrových a splátkových smluv v rámci financování v místě prodeje). Proti roku 2006 došlo k vzestupu počtu úvěrových smluv o 305.253. Pohledávky z běžících smluv o spotřebitelských úvěrech dosáhly na konci roku 2007 63 mld. Kč. [15]

11.2.2 Leasing

Podle údajů ČNB půjčily leasingové společnosti v roce 2005 svým klientům formou úvěrů na pořízení předmětu leasingu (zpravidla automobily) 53,9 mld. korun, což představuje téměř tři čtvrtiny objemu spotřebitelských půjček poskytnutých obyvatelstvu od bankovního sektoru. V roce 2006 to bylo 57,5 mld. korun.

12 STRUKTURA CELKOVÉ ZADLUŽENOSTI DOMÁCNOSTÍ

Ve sledovaném období let 2001 až 2007 dluhy českých domácností výrazně narostly. Na konci roku 2001 dlužily české domácnosti bankám 139,5 mld. korun. Z údajů ČNB vyplývá, že zadlužení českých domácností u bank stoupl na konci loňského prosince na téměř 720 miliard korun, což představuje částku pětkrát větší než v roce 2001. Celkové dluhy domácností u bank během loňského roku vzrostly o 185 mld. korun, tedy o jednu třetinu oproti roku 2006, stejně jako v roce předtím. České rodiny tak brzy v půjčkách dohoní podniky. Ty totiž bankám dluží jen o necelých 25 miliard korun více a jejich zadlužování roste polovičním tempem.

V průběhu let 2001 až 2007 narůstalo zadlužení českých domácností všemi typy úvěrů. Největší nárůst však zaznamenaly hypoteční úvěry a to zejména díky vysokým objemům peněz, které si domácnosti prostřednictvím těchto úvěrů půjčují. Právě hypoteční úvěry mají v současnosti největší podíl na zadlužení českých domácností, jak je patné z grafu 4. Zatímco v roce 2001 měly domácnosti vypůjčeno formou hypotečních úvěrů jen 34,73 mld. Kč, na konci roku 2007 už domácnosti dlužily 333,55 mld. Kč, což představuje nárůst o téměř neuvěřitelných 1000%. V roce 2001 představovaly hypoteční úvěry pro domácnosti menší zatížení než úvěry ze stavebního spoření, které ke konci roku 2001 dosahovaly částky 37,02 mld. Kč, což dokumentuje i graf 3. Počínaje únorem 2002 se však tato situace obrátila a objem hypotečních úvěrů (tehdy 36,3 mld. korun) přesáhl poprvé objem úvěrů ve stavebním spoření (v té době 37,2 mld. korun). Ke konci roku 2007 měly domácnosti půjčeno formou úvěrů ze stavebního spoření 179,3 mld. korun, tedy zhruba polovinu z objemu hypotečních úvěrů, přestože na počet uzavřených úvěrových smluv stále vede stavební spoření. Ve struktuře dluhu domácností tvoří úvěry na bydlení minimálně 70% jejich celkového dluhu.

Stále oblíbenějším typem úvěrů pro domácnosti jsou spotřebitelské úvěry. V roce 2001 představovaly dluhy domácností formou spotřebitelských úvěrů částku 27,42 mld. Kč. Tato částka postupně rostla, aby v průběhu roku 2007 překonala stamiliardovou hranici a na jeho konci se zastavila na 115 mld. korun. Domácnosti se čím dál více zadlužují i formou debetních zůstatků na svých bankovních účtech, kde na konci roku 2007 dlužily už 11,68 mld. korun. Populární zejména v několika posledních letech jsou i kreditní karty. V roce 2002 dlužily domácnosti na kreditních kartách necelou miliardu korun, na konci roku 2007

už to bylo téměř 11 mld. korun. Formou ostatních úvěrů dlužily české domácnosti ke konci roku 2007 sumu 20 miliard korun.

Tab. 19. Vývoj úvěrů domácností u bank celkem [vlastní zpracování]

stav k 31.12.	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
mld. Kč	139,50	180,16	236,12	312,65	413,73	535,21	719,81

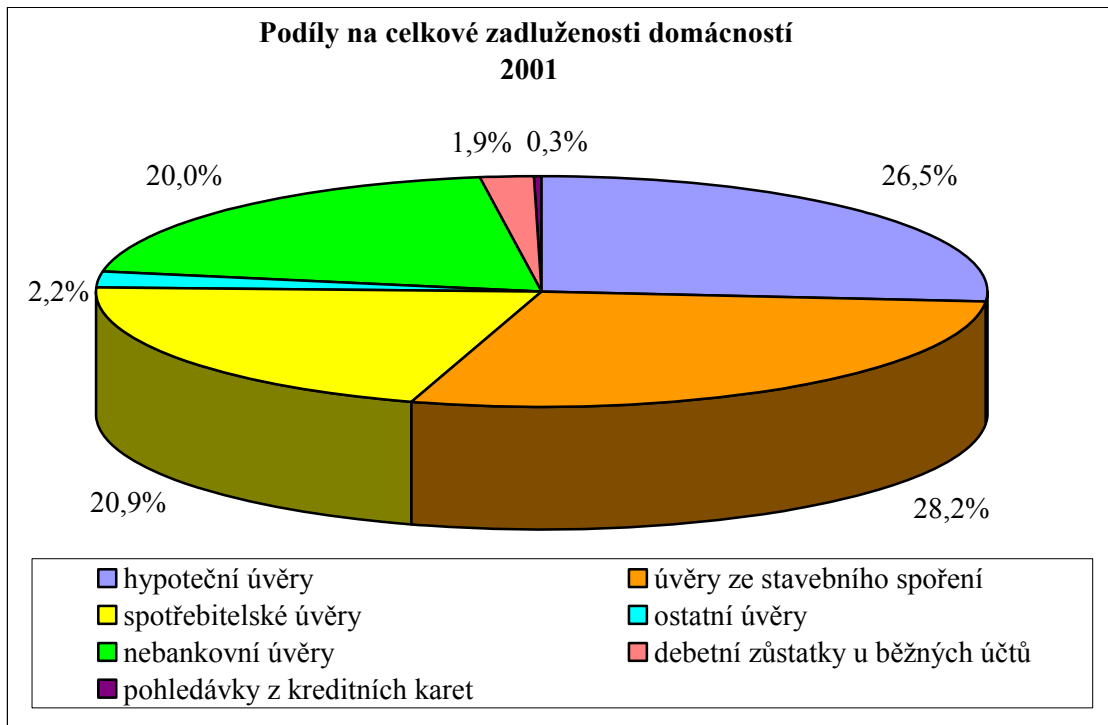
Největší podíl tedy více než 54 % z celkového objemu bankovních úvěrů mají v České republice lidé ve věku 30 až 44 let, jejich podíl na nově vzniklých úvěrech však postupně klesá. Naopak je tomu u lidí mladších třiceti let. Zatímco ti se na celkovém objemu úvěrů podílejí 19 %, u nově vzniklých úvěrů jejich podíl činí téměř 29 %. [38]

Celková zadluženost domácností dosahuje vysokého tempa růstu. Její poměr k hrubému disponibilnímu důchodu se v roce 2006 zvýšil na téměř 41%. Vzrostl i podíl spotřebitelských úvěrů na hrubém disponibilním důchodu na 12%. [20]

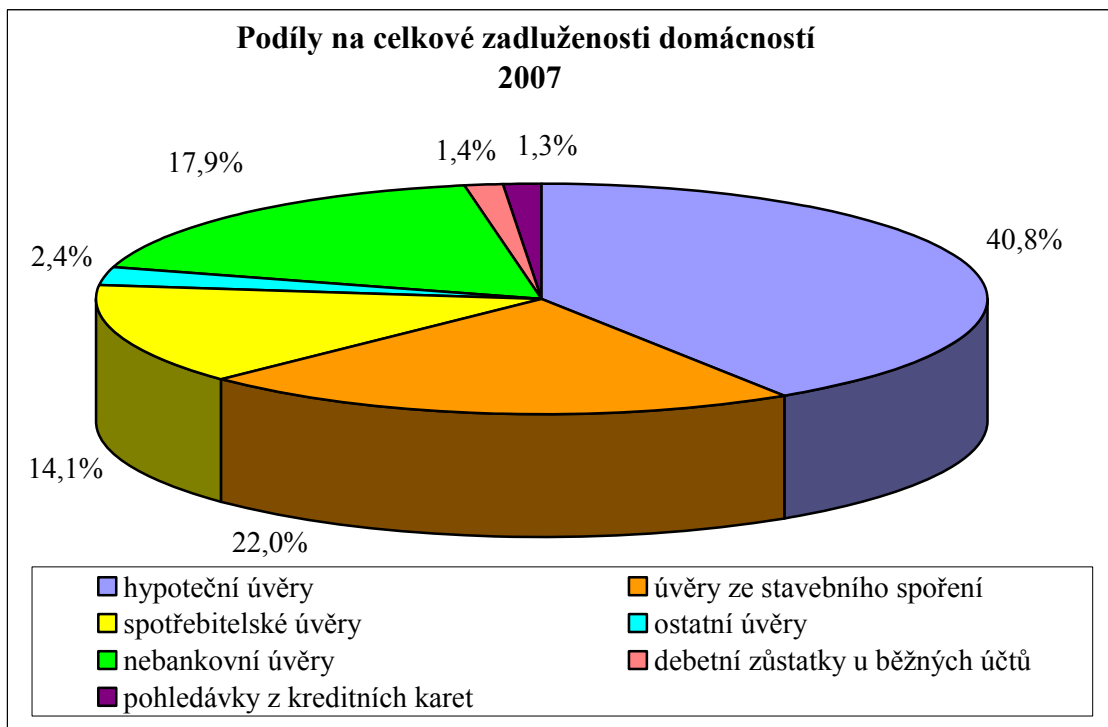
Celková zadluženost českých domácností u bank a ostatních finančních institucí dosáhla podle údajů ČNB ke konci roku 2007 částky přes 870 mld. korun a dá se očekávat, že na konci letošního roku překoná hranici 900 miliard korun.

Tab. 20. Vývoj celkové zadluženosti domácností u bank a nebankovních institucí [vlastní zpracování]

stav k 31.12. v mld. Kč	2005	2006	2007
úvěry na spotřebu	182,04	210,37	264,72
úvěry na bydlení	282,66	375,08	515,86
úvěry ostatní	58,15	69,99	91,79
celkem :	522,85	655,44	872,37

Graf 3. Podíly na celkové zadluženosti domácností v roce 2001 [vlastní zpracování]

Graf 4. Podíly na celkové zadluženosti domácností v roce 2007 [vlastní zpracování]

12.1 Důvody růstu zadluženosti domácností

Důvody dynamického růstu zadluženosti domácností v posledních několika letech lze spatřovat zejména v těchto oblastech:

- otevřené horizonty spotřeby,
- změněný náhled na zadluženost,
- stabilizace ekonomiky,
- nízká míra inflace,
- růst životní úrovně,
- růst reálných příjmů,
- nízké úrokové sazby,
- snadná dostupnost peněz od bank a ostatních finančních společností,
- silný marketing těchto finančních zprostředkovatelů,
- zjednodušení procesu vyřizování úvěru,
- ochota některých komerčních bank zúžit své marže,
- hlad po vlastním bydlení patrný zejména v posledních letech,
- silné ročníky 70. let si nyní pořizují vlastní bydlení,
- narůstající počet jednočlenných domácností,
- deregulace nájemného,
- růst cen nemovitostí.

Více jak dvě třetiny celkových dluhů domácností představují úvěry na bydlení, tedy hypoteční úvěry a úvěry ze stavebního spoření. To souvisí s rozvojem bytové výstavby v České republice, které nahrávají některé z výše jmenovaných faktorů. A to zejména nízké úrokové sazby ČNB, postupná deregulace nájemného, relativní dostupnost hypotečních úvěrů a úvěrů ze stavebního spoření, růst životní úrovně obyvatelstva, růst reálných příjmů, nižší sazba DPH na stavební práce, demografická struktura a další faktory.

12.2 Rizika související s růstem zadluženosti domácností

Dluhy Čechů mohutně narostly hlavně kvůli půjčkám na bydlení. Na nákup nemovitostí jdou tři čtvrtiny všech půjčených peněz. Centrální banka proto začíná důrazněji varovat před překotným bráním půjček. Problém pro zadlužené rodiny může nastat také v souvislosti s očekávaným zvyšováním úrokových sazeb, což hypotéky během letošního roku zřejmě prodraží o další stovky až tisícikoruny. „*I pro běžné domácnosti nemusí být splácení hypotéky při zvýšení úroku či změně příjmu tak jednoduché, jak si myslely,*“ říká Jan Frait, vedoucí referátu finanční stability ČNB.

Letos si domácnosti tak vehementně jako loni půjčovat nebudou. Zdražily se nájmy i energie a na splátky půjček nezbude kvůli nižšímu růstu mezd tolik peněz. Ekonomové odhadují, že tempo růstu zadlužení bude poloviční než loni. Také globální krize povede i u nás k určitému zpřísnění podmínek bank pro poskytování úvěrů. Období, kdy hypotéku dostal prakticky každý, kdo o ni zažádal, končí. [34]

Nelze stanovit přesnou hranici, od které zadluženost domácností může představovat nějaké riziko pro finanční sektor. Podle odborníků však současná zadluženost domácností nepředstavuje ohrožení stability finančního sektoru v České republice. Opírají se zejména o srovnání se zadlužením domácností v ostatních státech EU (viz. kapitola 14).

Rizikem je zadlužení nízkopříjmových skupin domácností či domácností pouze s jedním živitelem. Řada z nich by v případě ztráty zaměstnání či nemoci hlavního živitele nebyla schopna dostát svým závazkům. Stejný výsledek by mohl vyvolat i nepříznivý vývoj některého z následujících faktorů, které ovlivňují schopnost domácností splácet své závazky. Mezi tyto faktory se řadí růst úrokových sazeb úvěrů, růst cen energií, potravin a ostatního nezbytného zboží provázený snížením disponibilního příjmu domácností, částečný či úplný výpadek příjmů domácností v souvislosti se zvýšenou mírou nezaměstnanosti.

Téměř všechny banky dnes ke svým úvěrům a půjčkám nabízejí úvěrové pojištění, které by mělo klientům pomoci v případech, kdy se dostanou do situace, že nebudou moci splácet úvěr. Takové pojištění většinou kryje několik rizik – riziko ztráty zaměstnání, pracovní neschopnosti, plné invalidity nebo smrti. Většina (73%) klientů považuje toto pojištění za rozumné zabezpečení své schopnosti splácet, 27% naopak zastává názor, že to pouze zbytečně prodražuje úvěr.

12.3 Optimální míra zadlužení domácností

Až 70% lidí souhlasí s tvrzením, že úvěry představují výhodná řešení, která umožní koupený předmět užívat okamžitě a splácet postupně. Na druhou stranu jsou Češi v otázce, co je rozumné financovat na splátky, poměrně opatrní. Na koupi nebo rekonstrukci bytu či domu by si úvěr vzalo 88% respondentů, 53% lidí by jim bylo ochotno financovat vzdělání nebo kurzy, ať už své či svých dětí, 45% by ho využilo na zdravotní péči, 41% by si dopřálo nový domácí spotřebič nebo elektroniku a 14% by si na splátky klidně pořídilo i dovolenou. Zajímavá je v této souvislosti i změna postoje Čechů k úvěrům v čase. Zatímco v roce 2005 považovalo za rozumné vzít si úvěr na koupi nebo rekonstrukci bytu či domu pouze 68% lidí, v roce 2007 je to už o 20 procentních bodů více. Dovolenu na splátky by si v roce 2005 dopřálo jen 8% dotázaných, v roce 2007 by ji úvěrem financovalo celých 14% lidí. [38]

Každá půjčka představuje ale pro člověka riziko, především kvůli tomu, že jeho finanční situace se může během splácení změnit. Platí při tom, že čím delší půjčka je, tím více nepříjemných situací se může přihodit. Půjčky by také lidé neměli chtít na co nejdelší dobu, protože se jim zbytečně prodraží. Navíc tím ztratí možnost, že jim banka v případě finančních problémů, dovolí měsíční splátky odložit nebo snížit. [8]

Jestliže se domácnosti již rozhodnou spotřebovávat na dluh, měly by alespoň respektovat několik základních pravidel zdravého rozumu, která jim umožní držet své půjčky pod kontrolou. V žádném případě by neměli na úvěr nakupovat produkty, které se amortizují ještě před splacením půjčky. Pravidelné povinné měsíční platby, především splátky krátkodobých úvěrů, kreditních karet apod., nepočítaje v to nájem či hypotéku, by se rovněž měly pohybovat maximálně na úrovni jedné pětiny z čistého příjmu. Pokud jde o využívání služeb společností poskytujících „pohodlné“ peníze přímo do bytu, samozřejmostí by mělo být co nejpečlivější prostudování veškerých podmínek smlouvy, klidné rozmyšlení celé transakce a v žádném případě se neukvapovat s podpisem. [37]

„Optimální je, když splátky všech úvěrů představují maximálně kolem pětácti až čtyřiceti procent příjmu domácnosti,“ míní Pavel Kühn, zástupce ředitele hypotečního úvěrování České spořitelny. [8]

13 SCHOPNOST DOMÁCNOSTÍ SPLÁCET SVÉ ZÁVAZKY

Nejčastěji se do problémů se splácením svých závazků dostávají lidé s čistým měsíčním příjmem od 15 do 25 tisíc korun. Je to způsobeno tím, že lidem s nižšími příjmy většinou úvěrové společnosti nic nepůjčí. Lidé s vyššími příjmy se zase zadlužují zodpovědněji a zpravidla mají i finanční rezervy.

Možným východiskem v případě problémů se splácením závazků je bankami nově nabízená konsolidace půjček. Tedy převedení všech stávajících půjček pod jednu půjčku, což v důsledku přinese snížení placených úroků a za cenu prodloužení doby splatnosti i snížení výše měsíční splátky. Pokud už je dluhová situace neúnosná, může občan požádat soud o oddlužení podle podmínek od letošního roku platného insolventního zákona. Krajní řešení v případě neschopnosti splácení závazků představují soudní exekuce.

13.1 Konsolidace půjček

Prodloužit dobu splatnosti půjček, možnost získat lepší úrok na překrytí starších půjček, a tím snížit měsíční dluhové zatížení, je principem nabídky tzv. konsolidace půjček.

V Česku se tento druh půjček teprve zabydluje, přicházejí s nimi hlavně menší ústavy, které chtějí získat větší podíly na trhu. „*Čas konsolidace půjček ale přijde. S koncem ekonomické konjunktury, kterou zažíváme, se víc lidí dostane do problémů,*“ říká Pavel Janda, šéf společnosti SID, která provozuje registr dlužníků SOLUS. „*Banky budou mít samy zájem předejít problémům s neplatiči a budou konsolidaci půjček nabízet ve velkém.*“ [8]

Jen během letošního ledna GE Money bank poskytla 4719 těchto úvěrů v celkové hodnotě 841,4 milionů korun. To v meziročním srovnání představuje 73% nárůst počtu konsolidací půjček, které lidem pomáhají řešit problémy se splácením roztříštěných dluhů. Letos se očekává 50-ti % nárůst zájmu o konsolidaci půjček ve srovnání s rokem 2007. Za velkým zájmem klientů stojí především možnost výrazného snížení měsíčních splátek. Počet úvěrů v České republice stále roste, lidé často splácejí dva i tři dluhy najednou. S tím, jak se zvyšují ceny, ale hledají čím dál častěji řešení, jak snížit své měsíční výdaje a ušetřit. Nejčastěji lidé v současnosti konsolidují úvěry od bankovních institucí. Následují kreditní karty a úvěry od splátkových společností.

13.2 Insolvenční zákon

Tříměsíční účinnost nového zákona o úpadku a způsobech jeho řešení dokazuje, že lidé k řešení svých finančních problémů chtějí využívat novou možnost osobního bankrotu. Od začátku roku podalo návrh na oddlužení 500 lidí. Soud ale povolil jen 99 osobních bankrotů. Důvodem jsou především formální chyby či neúplnost podaných návrhů. Proces oddlužení totiž rozhodně není jednoduchou formalitou. Většina dlužníků je přesvědčena, že stačí vyplnit předepsaný formulář a odeslat jej na soud. Lidé nevědí, jaké podmínky musí splňovat, jak mají vyplnit návrh k soudu ani jaké mají k návrhu přiložit dokumenty, aby řízení o oddlužení proběhlo úspěšně.

Základním předpokladem pro podání návrhu na oddlužení je přesný přehled o závazcích. Zároveň je nutné zdůraznit, že procesem oddlužení se nelze zbavit dluhů na zdravotním pojištění, sociálním pojištění ani dluhů vůči finančnímu úřadu. Při rozhodování o povolení oddlužení soud posuzuje, zda je dlužníkův záměr poctivý a zda je jeho plán oddlužení ekonomicky reálný. Nejdůležitější je ale souhlas věřitelů. Věřitelé totiž musí souhlasit s tím, že jim dlužník zaplatí jen 30% jejich pohledávek.

Tab. 21. Insolvenční rejstřík : Statistika oddlužení k 13. 3. 2008 [35]

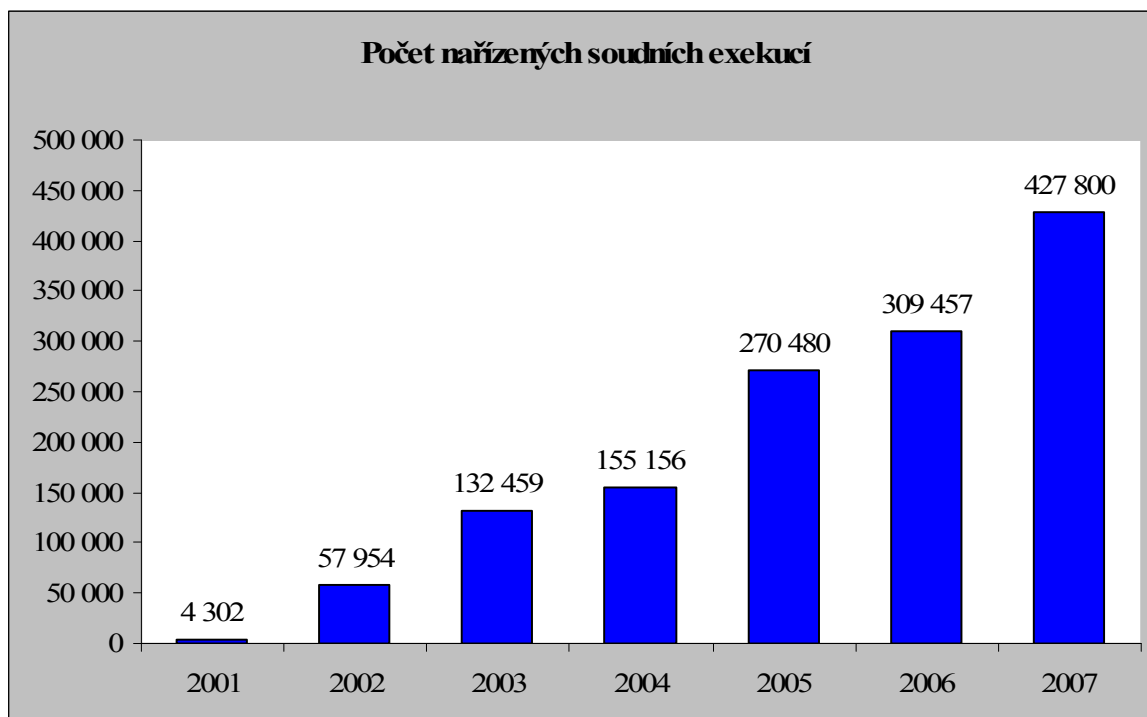
	MS Praha	KS Plzeň	KS Praha	KS Hradec Králové	KS Ústí nad Labem	KS České Budějovice	KS Ostrava	KS Brno	Cel- kem
Zahájených ins. řízení	159	54	42	98	179	55	202	186	975
Návrhy na oddlužení	30	39	13	66	130	34	134	62	508
Povolená oddlužení	7	11	2	9	40	1	24	5	99
Rozhodnutí o úpadku	14	4	1	16	52	4	34	9	134
Odmítnuté ins. návrhy	53	5	16	20	24	22	70	75	285
Zamítnuté ins. návrhy	5	0	0	2	2	0	5	3	17
Prohlášené konkurzy	6	1	1	10	10	3	9	4	44
Počet přihlášených pohledávek	108	64	9	83	303	52	184	79	882

Návrh na povolení oddlužení může podat pouze dlužník. O návrhu rozhoduje insolventní soud na základě formálního testu (úplnost návrhu) a tzv. testu poctivosti dlužníka (věcný přezkum poctivosti záměru dlužníka). Pokud soud návrh na povolení oddlužení odmítne (např. pro opožděnost nebo pro vady) nebo zamítne (např. pro nepoctivost), rozhodne se zároveň o řešení úpadku dlužníka konkurzem. Totéž platí i pro případ, že návrh na povolení oddlužení vezme dlužník zpět. Pokud bude soud s návrhem na oddlužení souhlasit, dlužník přijde o svůj majetek a pět let bude žít jen ze životního minima a splácet dluhy. Insolventní soud navíc může zrušit již schválené oddlužení, jestliže dlužník neplní své po-

vinnosti v rámci schváleného způsobu oddlužení. Důvodem pro zrušení oddlužení může být i to, že dlužník po schválení oddlužení zavíní vznik dalších závazků, které nehradí. [35]

13.3 Exekuční řízení

Jedním z projevů růstu zadlužení je zvýšení počtu domácností, které nejsou schopné splácet své závazky. To dokladuje například stále se zvyšující počet nařízených exekucí. V roce 2007 bylo nově nařízeno 427 800 soudních exekucí oproti 309 457 exekucím nařízeným v roce 2006. Meziroční nárůst tak představuje 118 343 nově nařízených exekucí, resp. nárůst o necelých 40%. Hlavní důvody exekutorská komora spatřuje ve vymáhání pohledávek z nesplácených úvěrů. „V roce 2007 se poprvé výraznou příčinou nárůstu počtu nově nařízených exekucí staly nesplácené úvěry u bankovních i nebankovních finančních institucí,“ řekl JUDr. Juraj Podkonický, Ph.D., prezident Exekutorské komory České republiky. „Loňský nárůst nových exekucí zjevně překvapil i samotné soudní exekutory. Něco takového nečekal nikdo z nás a nebyl na to připraven. Předpoklad na rok 2007 byl někde okolo 350 000 nově nařízených exekucí. Číslo významně přesahující hranici 400 000 je alarmující,“ uvedl dále prezident Exekutorské komory ČR. [25]

Graf 5. Vývoj počtu nařízených soudních exekucí [vlastní zpracování]

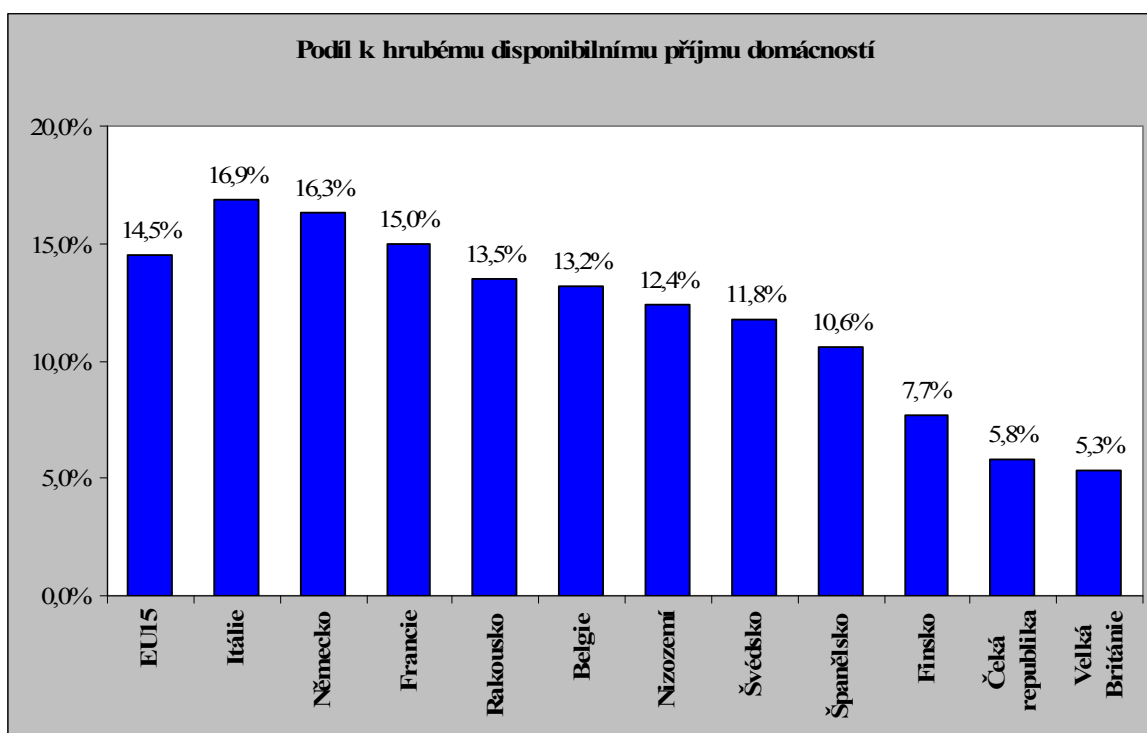
14 SROVNÁNÍ S PŮVODNÍMI ČLENSKÝMI STÁTY EU

Srovnání míry úspor a zadluženosti domácností s původními členskými státy EU je komplikováno rozdílnou metodikou sběru a zpracování dat a také rozdílnými administrativně právními vztahy. Data v této kapitole vycházejí z údajů Eurostatu a Evropské centrální banky, OECD (Organisation for Economic Cooperation and Development) a ECRI (European Credit Research Institute).

14.1 Srovnání úspor domácností

Z pohledu mezinárodního srovnání je míra úspor českých domácností na úrovni nižší než evropský průměr, když ještě v polovině 90. let patřili Češi k nejšetřivějším v Evropě. Úroveň úspor domácností v jednotlivých státech EU je velmi rozdílná. Je to způsobeno odlišnými tradicemi a deregulací finančního sektoru, která přinesla pokles úspor domácností patrný ve všech evropských zemích provázený na druhé straně nárůstem zadluženosti domácností.

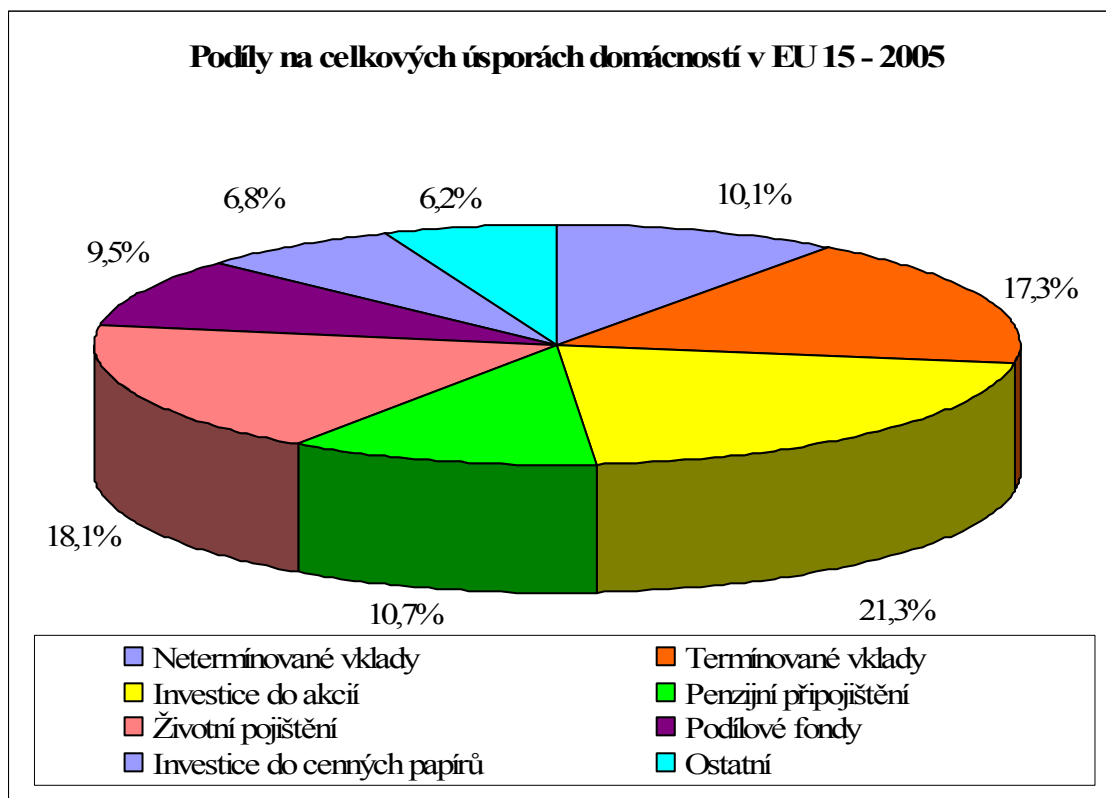
Podíly úspor domácností k hrubému disponibilnímu příjmu domácností jednotlivých členských zemí EU ukazuje graf 6. Údaje jsou z roku 2005.

Graf 6. Srovnání úspor domácností v EU 15 [vlastní zpracování]

Nejvyšší podíl úspor k hrubému disponibilnímu příjmu domácností vykazují domácnosti v Portugalsku, Belgii a Itálii. Zatímco Velká Británie a skandinávské země patří mezi země s nejnižší mírou úspor domácností. Do této kategorie se momentálně řadí i Česká republika, jejíž míra úspor k hrubému disponibilnímu příjmu domácností v roce 2005 představovala jen 5,8%. Průměr původních členských zemí EU představuje 14,5%.

I při porovnání struktury úspor domácností jsou patrné výrazné rozdíly mezi jednotlivými zeměmi EU. Tuto situaci ovlivňují rozdílné zvyklosti obyvatel jednotlivých zemí, rozdílné finanční a daňové zákony i odlišné typy bankovních produktů v zemích EU. Ve srovnání se strukturou úspor v České republice je patrné, že české domácnosti se přibližují poměrům vyspělých zemí EU, ale jen zvolna. Evropské domácnosti nechávají ležet na běžných účtech mnohem menší objem svých úspor než je tomu v ČR, jak je vidět z grafu 7, který je pracován podle údajů za rok 2005. Velké rozdíly jsou i v investicích do akcií a úsporách uložených formou životního pojištění. V Německu leží v životních pojišťovnách a penzijních fondech 29 % úspor domácností, ve Velké Británii dokonce 57 %, ovšem české domácnosti mají v těchto produktech uloženo pouze 17 % svých úspor. I přes slušnou dynamiku penzijního připojištění zůstává na životním pojištění větší objem peněz.

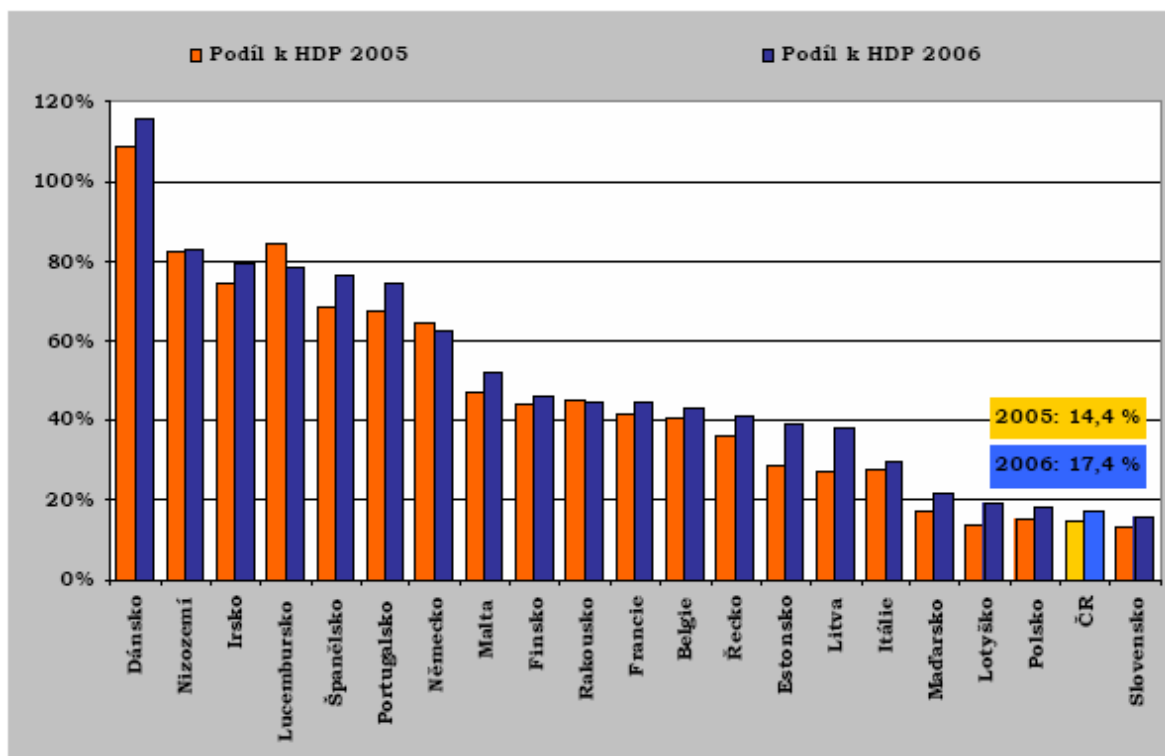
Graf 7. Podíly na celkových úsporách domácností v EU 15 [vlastní zpracování]

14.2 Srovnání zadlužení domácností

Silná dynamika růstu zadluženosti v segmentu domácností ukazuje, že i zde se ČR v jistém smyslu začíná podobat starým zemím Evropské unie, ovšem spíše v ochotě lidí přijímat riziko plynoucí z dluhů než v poměrových ukazatelích. Ve srovnání se zadlužeností v EU jsou české domácnosti zadluženy v poměrových ukazatelích méně.

Současný stav zadlužení domácností stále zůstává výrazně pod úrovní průměru zemí EU-15. Půjčky domácností jako procento HDP dosahovaly na konci roku 2006 téměř 20%, zatímco průměr zemí EU-15 se pohybuje nad 60%. Poměr dluhu k příjmům dosahuje téměř 41%, poměr dluhu k aktivům 26%. Zpomalování růstu těchto ukazatelů odráží snížení rozdílu mezi tempem růstu dluhu a tempem růstu příjmů a finančních aktiv. Úroky placené domácnostmi tvořily v roce 2006 téměř 1,6% disponibilních příjmů. [20]

Podíl zadlužení domácností k HDP v jednotlivých zemích EU v letech 2005 a 2006 ukazuje graf 7. Z tohoto grafu vyplývá, že k zemím s nejzadluženějšími domácnostmi v EU patří Dánsko, Nizozemí a Irsko. Na druhém konci se nacházejí Belgie, Itálie, Maďarsko a Česká republika, jejíž podíl zadlužení domácností k HDP v roce 2006 činil 17,4%.

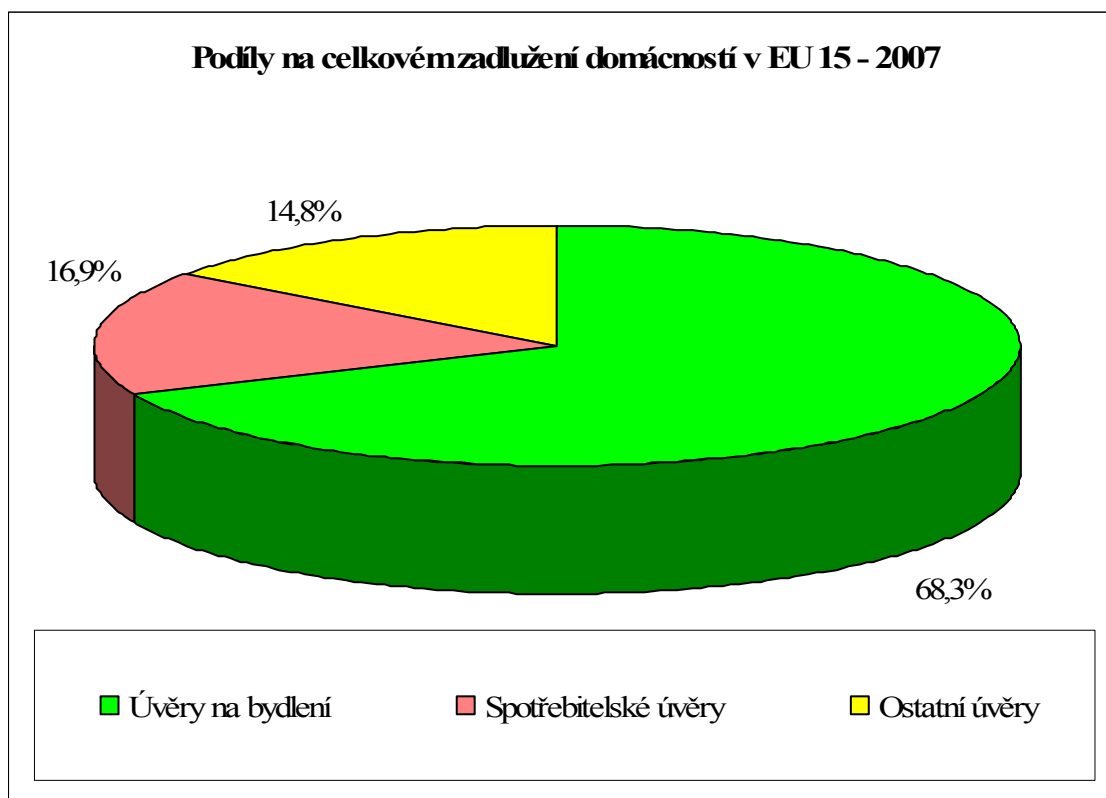
Graf 8. Srovnání zadluženosti domácností v EU [28]

Rozdíly v míře zadlužení jednotlivých členských států EU vycházejí z kulturních a společenských odlišností mezi anglosaskými a severskými zeměmi, které jsou historicky více nakloněny přijímání úvěrů a mezi tradičně konzervativnějšími kontinentálními zeměmi.

Ve srovnání s vyspělými členskými státy EU nedosahuje výše zadluženosti českých domácností takové úrovně, ale alarmující je její dynamika. Zadlužení českých domácností vykazuje meziroční růst okolo 30% v porovnání s dynamikou růstu ve vyspělých evropských zemích, která se pohybovala okolo 8%.

Struktura zadlužení českých domácností je totožná se strukturou poskytnutých úvěrů domácnostem v EU 15, jak ukazuje graf 9 s údaji za rok 2007. Největší podíl představují úvěry na bydlení. Podle odhadu je v České republice zhruba 18% domácností zadluženo v souvislosti s úvěry na bydlení oproti 75% domácností ve vyspělých evropských státech. V celé EU roste i podíl poskytnutých spotřebitelských úvěrů, zbytek tvoří ostatní úvěry.

Půjčky za strany bank určené domácnostem v ČR dosahují 10% průměru v EU 15. Obyvatelstvo ČR se totiž zatím více zadlužit nestačilo. Zatímco obyvatelé západní Evropy si berou nejrůznější úvěry již řadu let, u nás se s nimi roztrhl pytel relativně nedávno.

Graf 9. Podíly na celkové zadluženosti domácností v EU 15 [vlastní zpracování]

ZÁVĚR

Cílem mé práce bylo analyzovat vývoj v oblasti úspor a zadlužení českých domácností za posledních sedm let a nalézt odpovědi na v úvodu položené otázky.

V oblasti úspor jsou české domácnosti i téměř dvacet let po sametové revoluci stále velmi konzervativní a většinu svých úspor mají uloženu na bankovních účtech, přestože úročení těchto účtů je mnohdy nižší než inflace. Nemluvě o tom, že velké procento domácností nechává své peníze nečinně ležet na běžných účtech. Velké oblibě se dlouhodobě těší stavební spoření i přes snížení státního příspěvku a prodloužení doby spoření. Největší nárůst za sledované období zaznamenalo kolektivní investování do domácích i zahraničních podílových fondů. Je nutno zmínit i nárůst životního pojištění a penzijního připojištění, které na začátku sledovaného období v roce 2001 tvořilo jen zlomek podílu na celkových úsporách domácností. Ani kupónová privatizace nepodnítila zájem Čechů o investování do cenných papírů. Přestože platy v České republice trvale rostou a nezaměstnanost klesá, ochota lidí šetřit a ukládat část ze svých příjmů na horší časy tomu neodpovídá. Domácnosti odkládají ze svých příjmů stále méně. Dávají přednost okamžité spotřebě a nevytvářejí si rezervy. Češi tradičně patřili k jednomu z nejšetřivějších národů v Evropě. To už ale neplatí a v roce 2007 odkládali Češi jen 5% svých příjmů. Nutno zdůraznit, že úspory mají spíše bohatší domácnosti. Domácnosti s průměrnými příjmy spoří méně a nízkopříjmová skupina domácností nespoří téměř vůbec.

Fenoménem doby a oblíbeným mediálním problémem je rychle rostoucí zadlužování domácností s meziroční dynamikou růstu okolo 30%. Největší podíl na tomto zadlužování mají úvěry na pořízení bydlení. Hypoteční úvěry hrají prim, co se týká objemu zapůjčených finančních prostředků. Roste i množství poskytnutých spotřebních úvěrů a stále větší množství peněz dluží domácnosti i formou úvěrů z kreditních karet či debetních zůstatků na běžných účtech. Toto se týká úvěrů poskytovaných domácnostem bankami. Mnohem méně přehledná je situace na poli poskytování úvěrů domácnostem ze strany nebankovních finančních institucí. Ty totiž nepodléhají téměř žádnému doзору a mnohdy poskytují své půjčky za nepřiměřeně vysoký úrok umně skrytý pod pojmem „manažerská provize“. Skutečná výše RPSN mnohonásobně překračuje hodnoty u úvěrů poskytovaných klasickými bankami, nemluvě o mnohdy záměrné nepřehlednosti smluv. I přes tyto zjevné nevýhody je stále velké množství lidí ochotno se u těchto institucí zadlužit. Zpravidla se jedná o lidi, kteří neuspěli se žádostí o úvěr u bank a nebo lidi, kteří potřebují peníze ihned a vyhovuje

jim forma půjčky po telefonu a možnost disponovat s penězi ještě ten den. Zadlužení domácností u těchto institucí se dá jen odhadovat. V množství zapůjčených peněz domácnostem ale převažují bankovní úvěry a to zejména hypoteční úvěry. Nebankovní finanční instituce se soustředí spíše na poskytování krátkodobých spotřebitelských úvěrů.

Mezi příčiny růstu zadlužení domácností se řadí zejména uvolnění trhu s hypotečními úvěry, nízká úroková míra, zvýšení reálných příjmů domácností a demografické příčiny. Současný růst zadlužení českých domácností není podle ČNB rizikem pro finanční sektor ani pro ekonomiku a domácnosti jako celek nelze považovat za předlužené. Problémy zadluženost představuje spíše pro jednotlivé domácnosti, které mají potíže se splácením svých závazků. Počet takto ohrožených domácností ještě poroste a to v době, kdy se naše ekonomika dostane do konjunktury. Momentálně se nacházíme na vrcholu hospodářského růstu a ze zákonitosti hospodářského cyklu vyplývá, že bude následovat pokles. Ten zapříčiní, že ještě více domácností se dostane do problémů se splácením svých závazků, které si vzaly v době nízkých úrokových sazeb. Řešením pro tyto domácnosti může být konsolidace úvěrů, která na úkor prodloužení doby splácení sníží zatížení rodinného rozpočtu měsíční splátkou úvěru. Pro ty, jimž dluhy přerostou přes hlavu je tu od 1. 1. 2008 platný insolvenční zákon. Krajní řešení v případě nesplácení dluhů představují soudní exekuce, jejichž každoroční nárůst je rovněž alarmující.

Poslední kapitola mé práce je věnována porovnání výše a struktury úspor i dluhů českých domácností se stavem ve vyspělých evropských zemích, kde je tradice spořicíh bankovních produktů a čerpání úvěrů mnohem delší. Srovnání ukazuje, že v oblasti úspor jsou na tom české domácnosti stále dobře. Jsou relativně majetkově silné, objem jejich úspor převyšuje přijaté úvěry. Rozdíly ve struktuře úspor a to výrazné, jsou i mezi jednotlivými evropskými zeměmi. Celkově mají evropské domácnosti mnohem menší objem peněz uložen na účtech v bankách a rozdíl je i v objemu investic do cenných papírů. Míra zadlužení českých domácností je třetinové v porovnání s průměrem původních členských zemí EU. Strukturou se naše zadluženost přibližuje té evropské. I zde je nejvíce úvěrů čerpáno v souvislosti s bydlením, následují spotřebitelské úvěry a ostatní. Ačkoliv je dynamika růstu zadlužení českých domácností vysoká, zadlužení stále nedosahuje evropské úrovně.

Lze předpokládat, že zadluženost českých domácností v následujícím období ještě poroste i když už ne takovým tempem jako doposud. Za podstatnější ale považuji skutečnost, že s rostoucím zadlužováním, klesá podíl úspor českých domácností na jejich příjmech.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

MONOGRAFIE

- [1] DVOŘÁK, P. *Bankovníctví pro bankéře a klienty*. 3. přepracované a rozšířené vyd. Praha: Linde Praha, a.s., 2005. 681 s. ISBN 80-7201-515-X.
- [2] HENZLOVÁ Š., a kol. *Základy bankovníctví*. Praha: Bankovní institut vysoká škola, a.s., 2005. 146 s. ISBN 80-7265-052-1.
- [3] KRÁL, M. *Bankovníctví I*. 5.vyd. Zlín: UTB, 2006. ISBN 80-7318-442-7.
- [4] POLOUČEK, S. *Bankovníctví*. Praha: C. H. Beck, 2006. 716.s. ISBN 80-7179-462-7.
- [5] REVENDA, Z., a kol. *Peněžní ekonomie a bankovníctví*. 4. vyd. Praha: Management Press, 2005. 627 s. ISBN 80-7261-132-1.
- [6] ŠENKÝŘOVÁ, B., a kol. *Bankovníctví I*. 4. aktualizované vyd. Praha: EUPRESS, 2005. 202 s. ISBN 80-86754-53-7.

SERIÁLOVÉ PUBLIKACE

- [7] JIRSOVÁ, M. Dlužníky jsou nejčastěji lidé s 15 až 25 tisíci čistého. *Hospodářské noviny*, 2007, roč. LI, č. 19/03, s. 25. ISSN 0862-9587
- [8] SKALCOVÁ, O. Půjčky nenatahujte, nechejte si rezervu. *Hospodářské noviny*, 2007, roč. LI, č. 19/03, s. 25. ISSN 0862-9587

ELEKTRONICKÉ ZDROJE

- [9] Asociace penzijních fondů České republiky – publikace APFČR duben 2007 [online]. 2008, [cit. 2008-03-31]. Dostupné z <http://www.apfcr.cz/materials/apf_publicace_2007.pdf>.
- [10] Česká asociace pojišťoven – Vývoj pojistného trhu 1-12/2007 [online]. 2008, [cit. 2008-03-31]. Dostupné z <http://verejny.cap.cz/Zpravy.aspx?list=DOKUMENTY_02&zobrazeni=pro%20web%20pravidelne%20rocn%C3%AD%20statistiky>.
- [11] Asociace pro kapitálový trh České republiky – Tisková zpráva ze 7. února 2008 [online]. 2008, [cit. 2008-05-9]. Dostupné z <<http://www.akatcr.cz/download/393-tz080207.pdf>>.
- [12] Česká leasingová a finanční asociace [online]. 2003, [cit. 2008-03-03]. Dostupné z <<http://www.clfa.cz>>.
- [13] Český statistický úřad [online]. 2008, [cit. 2008-03-03]. Dostupné z <<http://www.czso.cz/>>.
- [14] Český statistický úřad – Změny v sektoru domácností ČR – úspory a zadluženost v období 1995 až 2005 [online]. 2008, [cit. 2008-03-03]. Dostupné z <<http://www.czso.cz/csu/2005edicniplan.nsf/p/1533-05>>.

- [15] ČLFA – *Zpráva o výsledcích 2007* [online]. 2003, [cit. 2008-03-31]. Dostupné z <<http://www.clfa.cz/index.php?fromMenuL=1&stupen=0&id=107&kat=300&kat CI=300>>.
- [16] ČLFA – *seznam členů asociace* [online]. 2003, [cit. 2008-05-09]. Dostupné z <<http://www.clfa.cz/index.php?kat=250>>.
- [17] ČNB – *abecední seznam bank* [online]. 2003, [cit. 2008-05-09]. Dostupné z <http://www.cnb.cz/cs/dohled_fin_trh/bankovni_dohled/bankovni_sektor/seznam_instituci/seznam_bank/seznam_abc.html>.
- [18] ČNB – *seznam družstevních záložen* [online]. 2003, [cit. 2008-05-09]. Dostupné z <http://www.cnb.cz/cs/dohled_fin_trh/dohled_dz/dz_seznam/dz/>.
- [19] ČNB – *systém časových řad ARAD* [online]. 2003, [cit. 2008-04-14]. Dostupné z <http://www.cnb.cz/cnb/stat.arady_pkg.strom_drill?p_ind=AB&p_lang=CS>.
- [20] ČNB – *Zpráva o finanční stabilitě 2006* [online]. 2003, [cit. 2008-03-03]. Dostupné z <http://www.cnb.cz/cs/financni_stabilita/zpravy_fs/fs_2006/index.html>.
- [21] ČNB – *Zpráva o finanční stabilitě 2005* [online]. 2003, [cit. 2008-03-03]. Dostupné z <http://www.cnb.cz/m2export/sites/www.cnb.cz/cs/financni_stabilita/zpravy_fs/FS_2005.pdf>.
- [22] ČNB – *Zpráva o finanční stabilitě 2004* [online]. 2003, [cit. 2008-03-03]. Dostupné z <http://www.cnb.cz/m2export/sites/www.cnb.cz/cs/financni_stabilita/zpravy_fs/FS_2004.pdf>.
- [23] ECRI – *Consumer Credit in the European Union* [online]. 2006, [cit. 2008-05-09]. Dostupné z <http://www.ecri.be/media/research_report/ECR1en.pdf>.
- [24] Eurostat [online]. 2008, [cit. 2008-03-23]. Dostupné z <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page?_pageid=1090,30070682,1090_33076576&_dad=portal&_schema=PORTAL>.
- [25] Exekutorská komora České republiky – *V roce 2007 bylo nově nařízeno více než 420 tisíc exekucí* [online]. 2008, [cit. 2008-03-23]. Dostupné z <<http://www.exekutorskakomora.cz/aktuality.php?skupina=2&rok=2008&id=199>>.
- [26] *Insolvenční zákon* [online]. 2008, [cit. 2008-04-18]. Dostupné z <<http://insolvenncni-zakon.justice.cz/obecne-info-prevence-upadku/obecne-info.html>>.
- [27] *Konsolidace půjček a úvěrů* [online]. 2008, [cit. 2008-04-18]. Dostupné z <<http://pujcky-uvery.hledam.biz/konsolidace-pujcek-uveru/>>.
- [28] Ministerstvo financí ČR – *Zpráva o vývoji finančního trhu v roce 2006* [online]. 2008, [cit. 2008-03-31]. Dostupné z <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Zprava_o_vyvoji_financniho_trhu_v_roce_2006_pdf.pdf>.
- [29] Ministerstvo financí ČR – *Zpráva o vývoji finančního trhu v 1. pololetí roku 2007* [online]. 2008, [cit. 2008-03-31]. Dostupné z <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Pololetni_zprava_2007_pdf.pdf>.
- [30] Ministerstvo pro místní rozvoj – *hypoteční úvěry* [online]. 2007, [cit. 2008-04-14]. Dostupné z <<http://www.mmr.cz/hypotecni-uvery-2002-2007>>.

- [31] Ministerstvo pro místní rozvoj - *stavební spoření* [online]. 2007, [cit. 2008-04-14]. Dostupné z <http://www.mmr.cz/uploads/MMR_Temata/BYTOVA_POLITIKA/Statistiky_Analyzy_BP/Stavebni_sporeni/080212_stav_sporeni_2007_01.pdf>.
- [32] *Organisation for Economic Cooperation and Development* [online]. 2008, [cit. 2008-03-23]. Dostupné z <http://www.oecd.org/home/0,2987,en_2649_201185_1_1_1_1_1,00.html>.
- [33] OSVAAG, M. K. *O osobní bankrot zatím neumějí lidé požádat* [online]. 2008, [cit. 2008-03-27]. Dostupné z <http://ihned.cz/3-23092290-osobn%ED+bankrot-000000_d-b6>.
- [34] SKALKOVÁ, O. *České rodiny mají rekordní dluhy* [online]. 2008, [cit. 2008-03-27]. Dostupné z <http://ihned.cz/3-22871050-rekordn%ED+dluhy-000000_d-89>.
- [35] SPURNÝ, N. *Nestačí jen vyplnit formulář* [online]. 2008, [cit. 2008-03-27]. Dostupné z <http://ihned.cz/3-23587560-osobn%ED+bankrot-000000_d-34>.
- [36] *Stavební spoření* [online]. 2003, [cit. 2008-03-02]. Dostupné z <<http://www.stavebni-sporeni.com/princip.html>>.
- [37] TOMAN, L. *Analýza vývoje v oblasti zadlužení domácností v ČR* [online]. 2008, [cit. 2008-03-05]. Dostupné z <http://www.cmkos.cz/dokumenty/040405analyza_zadluzeni.doc>.
- [38] *Zájem o konsolidaci mezi Čechy výrazně roste* [online]. 2007, [cit. 2008-03-31]. Dostupné z <<http://www.nasepenize.cz/clanek-1752-zajem-o-konsolidaci-pujcek-mezi-cechy-vyrazne-roste>>.

SEZNAM OBRÁZKŮ A GRAFŮ

<i>Graf 1. Podíly na celkových úsporách domácností v roce 2001</i>	38
<i>Graf 2. Podíly na celkových úsporách domácností v roce 2007</i>	38
<i>Graf 3. Podíly na celkové zadluženosti domácností v roce 2001</i>	45
<i>Graf 4. Podíly na celkové zadluženosti domácností v roce 2007</i>	45
<i>Graf 5. Vývoj počtu nařízených soudních exekucí</i>	51
<i>Graf 6. Srovnání úspor domácností v EU 15</i>	52
<i>Graf 7. Podíly na celkových úsporách domácností v EU 15</i>	53
<i>Graf 8. Srovnání zadluženosti domácností v EU</i>	54
<i>Graf 9. Podíly na celkové zadluženosti domácností v EU 15</i>	55

SEZNAM TABULEK

<i>Tab. 1. Vývoj termínovaných vkladů v Kč</i>	32
<i>Tab. 2. Vývoj termínovaných vkladů v cizí měně</i>	33
<i>Tab. 3. Vývoj netermínovaných vkladů v Kč</i>	33
<i>Tab. 4. Vývoj netermínovaných vkladů v cizí měně</i>	33
<i>Tab. 5. Vývoj investic do domácích podílových fondů</i>	34
<i>Tab. 6. Vývoj investic do zahraničních podílových fondů</i>	34
<i>Tab. 7. Vývoj investic do cenných papírů</i>	34
<i>Tab. 8. Vývoj úspor stavebního spoření</i>	35
<i>Tab. 9. Vývoj předepsaného pojistného u životního pojištění</i>	36
<i>Tab. 10. Vývoj objemu příspěvků účastníků penzijního připojištění</i>	36
<i>Tab. 11. Vývoj vkladů domácností u bank celkem</i>	37
<i>Tab. 12. Vývoj hypotečních úvěrů</i>	39
<i>Tab. 13. Vývoj úvěrů ze stavebního spoření</i>	40
<i>Tab. 14. Vývoj spotřebitelských úvěrů</i>	40
<i>Tab. 15. Vývoj debetních zůstatků na bankovních účtech</i>	41
<i>Tab. 16. Vývoj pohledávek z kreditních karet</i>	41
<i>Tab. 17. Vývoj ostatních úvěrů</i>	41
<i>Tab. 18. Vývoj úvěrů domácností u nebankovních institucí</i>	42
<i>Tab. 19. Vývoj úvěrů domácností u bank celkem</i>	44
<i>Tab. 20. Vývoj celkové zadluženosti domácností u bank a nebankovních institucí</i>	44
<i>Tab. 21. Insolvenční rejstřík : Statistika oddlužení k 13. 3. 2008</i>	50

SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHA P I: SEZNAM BANK PŮSOBÍCÍCH V ČESKÉ REPUBLICE

PŘÍLOHA P II: SEZNAM ČINNÝCH DRUŽSTEVNÍCH ZÁLOŽEN

PŘÍLOHA P III: SEZNAM ČLENŮ ČLFA

PŘÍLOHA P IV: VÝVOJ STAVEBNÍHO SPOŘENÍ 1997 – 2007

PŘÍLOHA P V: VÝVOJ HYPOTEČNÍCH ÚVĚRŮ 2002 – 2007

PŘÍLOHA P I: SEZNAM BANK PŮSOBÍCÍCH V ČESKÉ REPUBLICE

ABN AMRO Bank N.V.

Banco Popolare Česká republika, a.s.

Bank of Tokyo-Mitsubishi UFJ (Holland) N.V. Prague Branch, organizační složka

BRE Bank S.A., organizační složka podniku

BAWAG Bank CZ a.s.

CALYON S.A., organizační složka

Citibank Europe plc, organizační složka

COMMERZBANK Aktiengesellschaft, pobočka Praha

Česká exportní banka, a.s.

Česká spořitelna, a.s.

Českomoravská stavební spořitelna, a.s.

Českomoravská záruční a rozvojová banka, a.s.

Československá obchodní banka, a.s.

Deutsche Bank Aktiengesellschaft Filiale Prag, organizační složka

eBanka, a.s.

Fortis Bank SA/NV, pobočka Česká republika

GE Money Bank, a.s.

HSBC Bank plc - pobočka Praha

HYPO stavební spořitelna a.s.

Hypoteční banka, a.s.

ING Bank N.V.

J&T BANKA, a.s.

Komerční banka, a.s.

Modrá pyramida stavební spořitelna, a.s.

Oberbank AG pobočka Česká republika

PPF banka a.s.

PRIVAT BANK AG der Raiffeisenlandesbank Oberösterreich, pobočka Česká republika

Raiffeisenbank a. s.

Raiffeisenbank im Stiftland eG pobočka Cheb, odštěpný závod

Raiffeisen stavební spořitelna a.s.

Stavební spořitelna České spořitelny, a.s.

UniCredit Bank Czech Republic, a.s.

Volksbank CZ, a.s.

Všeobecná úverová banka a.s., pobočka Praha

Waldviertler Sparkasse von 1842 AG

Wüstenrot hypoteční banka a.s.

Wüstenrot - stavební spořitelna a.s.

PŘÍLOHA P II: SEZNAM ČINNÝCH DRUŽSTEVNÍCH ZÁLOŽEN

1. investiční záložna - spořitelní a úvěrní družstvo

1. TZ, družstevní záložna

České spořitelní družstvo

Družstevní záložna Kredit

Družstevní záložna PSD

Fio, družstevní záložna

Komerční spořitelní a úvěrní družstvo DOMOV

Metropolitní spořitelní družstvo, zkratka MSD

Moravský Peněžní Ústav - spořitelní družstvo

Peněžní dům, spořitelní družstvo

Podnikatelská družstevní záložna

Prague Credit Union, spořitelní družstvo

Spořitelní a úvěrní družstvo Royal Savings and Loans

UNIBON - spořitelní a úvěrní družstvo

Úvěrní družstvo PDW, Praha

Vinohradská vzájemná družstevní záložna

Vojenská družstevní záložna

WPB Capital, spořitelní družstvo

PŘÍLOHA P III: SEZNAM ČLENŮ ČLFA

AGRO LEASING J. Hradec s. r. o.
ALD Automotive s.r.o.
ARCHER SHERIDAN, s.r.o.
ARVAL CZ s.r.o.
BAWAG Leasing & Fleet s.r.o.
BN LEASING, a.s.
BOHEMIA, s. r. o.
BUSINESS LEASE s. r. o.
CETELEM ČR, a. s.
COFIDIS s.r.o.
CommerzLeasing Česká republika s.r.o.
CONLINK Leasing s.r.o.
Credium, a. s.
Česká finanční, spol. s.r.o.
ČSOB Factoring, a.s.
ČSOB Leasing, a.s.
D. S. Factoring, s.r.o.
D. S. Leasing, a. s.
Deloitte Advisory s.r.o.
Deutsche Leasing ČR, s. r. o.
DIL Immobilien-Leasing Praha Koncernová s.r.o
ECS International Czech Republic, s.r.o.
EKORENT, s.r.o. Provozovna: Ohradní 1424/2b, 140 00 Praha 4
ESSOX, s.r.o.
Factoring České spořitelny, a.s.
Factoring KB, a.s.
FCE Credit, s. r. o.
Fortis Lease Czech s.r.o.
GE Money Auto, a.s.
GE Money Multiservis, a.s
GMAC, a.s. (obchodní značky: GMAC, GMAC Financial Services)
GRENKELEASING s. r. o.
Home Credit a.s
IKB Leasing ČR s.r.o.
Immoconsult Leasing Czechia s.r.o.

IMMORENT ČR, s.r.o.
IMPULS-Leasing-AUSTRIA s.r.o.
ING Lease (C.R.), s. r. o
JIHOSPOL, a. s.
KPMG ČR, s.r.o.
LEASE Plan ČR, s.r.o.
Mazars Audit s.r.o.
Mercedes-Benz Financial Services Česká republika s.r.o.
NOVA-AUTO Leasing, a. s.
Oberbank Bohemia Leasing, s.r.o.
Oberbank Leasing spol. s. r.o.
PricewaterhouseCoopers Česká Republika, s.r.o.
PROFI CREDIT Czech, a.s.
Provident Financial, s.r.o.
PSA FINANCE ČESKÁ REPUBLIKA, s.r.o.
Raiffeisen-Leasing, s. r. o.
RELEAS a.s.
RT TORAX, s.r.o.
s Autoleasing, a.s.
S MORAVA, a.s.
Santander Consumer Finance a. s.
Santander Consumer Leasing s.r.o.
SCANIA FINANCE Czech Republic, s.r.o.
Servis Leasing, a.s.
SG Equipment Finance Czech Republic s.r.o.
SINCOM Leasing, a.s.
SüdLeasing, s.r.o.
ŠkoFIN s.r.o.
Toyota Financial Services Czech, s.r.o.
TRANSFINANCE a.s.
UniCredit Leasing CZ, a.s.
UNILEASING, a. s.
VB Leasing CZ, spol. s r. o.
VLTAVÍN leas, a.s.
Východočeská leasingová, s.r.o.

PŘÍLOHA P IV: VÝVOJ STAVEBNÍHO SPOŘENÍ 1997 – 2007

Vývoj stavebního spoření v letech 1997 - 2007

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Nové uzavřené smlouvy o stavebním spoření											
Počet	530 176	638 232	906 867	1 115 926	1 373 258	1 293 890	2 067 338	3 14 650	430 233	516 385	579 730
Přírůstek (%)		20,4	42,1	23,1	23,1	-5,8	62,1	-85,0	36,7	20,0	12,3
Průměrná cílová částka u nově uzavřených smluv o stavebním spoření fyzickými osobami - občany											
Objem (tis. Kč)	143,2	145,3	144,2	139,4	136,9	146,7	200,6	222,8	227,9	235,8	284,9
Přírůstek (%)		1,5	-0,8	-3,3	-1,8	7,2	36,7	11,1	2,3	3,5	20,8
Smlouvy o stavebním spoření ve fázi spoření ¹⁾											
Počet	1 987 849	2 371 816	2 801 389	3 424 580	4 188 408	4 870 620	6 300 831	5 889 300	5 573 874	5 297 522	5 132 585
Přírůstek (%)		20,5	18,1	22,2	22,5	16,1	29,4	-6,4	-5,5	-5,0	-3,1
Priznaná státní podpora											
Objem (mid. Kč)	3,817	5,068	6,393	7,718	9,313	11,059	13,261	15,337	16,088	16,722	14,978
Přírůstek (%)		32,8	26,1	20,7	20,7	18,7	19,9	15,7	4,9	-2,0	-6,0
Průměrná státní podpora přiznaná na smlouvu o stavebním spoření za příslušný rok											
Objem (Kč)	2 765	2 803	2 785	2 874	2 958	3 138	3 159	3 256	3 242	3 173	nia
Přírůstek (%)		0,3	-0,3	2,8	2,9	6,2	0,7	3,1	-0,4	-2,1	
Naspořená částka ¹⁾											
Objem (mid. Kč)	59,552	81,731	83,029	110,4	133,309	180,19	236,815	287,077	328,887	359,848	384,88
Přírůstek (%)		37,2	14,6	17,8	20,8	35,2	31,4	21,2	14,6	9,4	7,0
Úvěry celkem ¹⁾											
Počet	81 870	187 245	286 842	373 463	465 824	568 920	685 740	786 453	857 875	900 653	942 944
v tom: ze stavebního spoření											
Překlenovací ²⁾	21 554	70 377	167 687	262 259	346 145	420 929	488 650	549 698	582 867	587 501	580 352
Přírůstek (%)		128,7	53,2	30,2	24,7	22,1	20,6	14,7	9,1	5,0	4,7
Úvěry celkem ¹⁾											
Objem (mid. Kč)	5,836	17,669	26,346	31,011	37,023	46,308	63,597	84,154	108,063	135,450	179 301
v tom: ze stavebního spoření											
Překlenovací ²⁾	0,712	2,790	8,416	14,207	18,522	21,916	25,099	28,735	31,751	35,073	38 912
Přírůstek (%)		5,224	14,879	17,93	16,804	18,501	24,392	38,498	55,449	76,312	140,369
Úvěry celkem / naspořená částka											
Poměr (%)	10,0	21,6	28,1	28,1	27,8	25,7	26,8	29,3	32,8	37,6	46,6

¹⁾ Stav ke konci období

²⁾ Úvěry podle § 5 odst. 5 zákona č. 56/1993 Sb., o stavebním spoření a státní podpoře stavebního spoření, ve znění pozdějších předpisů

PŘÍLOHA P V: VÝVOJ HYPOTEČNÍCH ÚVĚRŮ 2002 – 2007

Hypoteční úvěry za roky 2002 až 2007

	I - HU za přelomový rok				II - HU dle objektu úvěru				III - HU dle účelu úvěru			
	Počet HU celkem (tis. Kč)	Smlouvaná jistina celkem (tis. Kč)	Počet HU se SP celkem (tis. Kč)	Smlouvaná jistina HU se SP (tis. Kč)	Počet HU na bydlení (tis. Kč)	Smlouvaná jistina HU na bydlení (tis. Kč)	Počet HU na bydlení (tis. Kč)	Smlouvaná jistina HU na bydlení (tis. Kč)	Počet HU na výstavbu (tis. Kč)	Smlouvaná jistina HU na výstavbu (tis. Kč)	Počet HU ostatních (tis. Kč)	Smlouvaná jistina HU ostatních (tis. Kč)
rok 2002												
Ocelané	21 002	22 532 310	4 425	5 310 602	19 333	19 708 444	1 669	2 823 864	7 624	9 098 544	2 816	3 359 416
Podnikatelské subjekty	480	6 543 409	60	521 601	172	1 992 904	258	4 550 506	179	4 267 938	58	1 195 032
Municipality	113	1 254 448	169	1 578 878	87	948 887	26	285 560	101	1 125 639	9	89 956
celkem	21 595	30 310 167	4 654	7 410 481	19 592	22 650 215	1 953	7 659 930	7 904	14 489 111	2 883	4 644 404
rok 2003												
Ocelané	31 478	36 212 394	6 498	7 017 861	28 910	32 057 880	2 568	4 154 513	9 611	12 071 504	5 761	6 840 719
Podnikatelské subjekty	626	10 580 917	37	420 190	312	5 591 198	314	4 089 719	238	6 566 333	126	2 485 001
Municipality	61	803 636	89	1 059 305	48	659 282	13	174 354	57	784 572	2	12 370
celkem	32 165	47 596 947	6 614	8 497 356	29 270	38 278 360	2 895	9 318 566	9 906	19 422 409	5 889	9 335 090
rok 2004												
Ocelané	40 985	51 959 481	5 903	6 658 415	37 039	45 688 232	3 945	6 271 250	10 943	15 605 660	8 883	10 364 089
Podnikatelské subjekty	774	15 490 896	7	288 890	469	4 912 634	365	10 578 261	359	2 194 910	95	4 752 461
Municipality	56	675 628	65	637 790	42	105 893	14	569 735	1	3 000	54	672 028
celkem	41 815	68 126 005	5 975	7 585 095	37 490	50 706 759	4 324	17 419 246	11 519	28 187 644	9 979	15 117 158
rok 2005												
Ocelané	51 036	72 068 812	1 827	2 138 203	46 625	61 365 206	4 401	10 703 603	14 780	22 572 451	4 356	5 618 756
Podnikatelské subjekty	1 323	25 624 119	4	47 879	781	11 400 321	540	14 223 599	607	3 767 178	164	7 840 413
Municipality	39	627 468	29	975 289	35	591 468	4	36 000	3	29 498	3	156 100
celkem	52 398	98 320 399	1 860	3 161 371	47 441	73 357 197	4 945	14 963 202	15 363	37 030 349	4 523	15 615 269
rok 2006												
Ocelané	67 344	100 839 687	1 066	1 468 032	61 784	91 890 850	5 590	8 948 837	18 109	28 818 108	5 152	6 379 452
Podnikatelské subjekty	1 807	39 407 635	0	0	1 143	22 965 170	664	16 422 165	945	24 841 716	206	9 460 520
Municipality	38	412 458	0	0	26	313 725	12	98 733	37	380 741	0	0
celkem	69 189	140 659 780	1 066	1 468 032	63 953	115 190 045	6 216	15 469 735	19 091	54 040 625	5 358	15 839 972
rok 2007												
Ocelané	83 344	142 288 921	22,4	240 610	76 180	130 034 564	7 164	12 254 357	20 724	35 094 410	8 128	11 365 182
Podnikatelské subjekty	2 383	41 485 900	0	0	1 718	17 465 889	665	24 020 011	612	21 642 063	199	13 120 493
Municipality	30	278 128	1	12 000	17	129 258	13	148 870	25	253 468	1	7 600
celkem	85 757	184 052 949	22,5	252 610	77 915	147 629 711	7 842	16 423 238	21 321	56 989 881	8 328	24 492 675

Pramen: Hypoteční banky